ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(10085) | 1963 оной январиин 29, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Литвагай ГРЭС-эй барилгашадта амаршалга

Литвагай ГРЭС-эй барилгашадта, хабсаргагшадта, тэрээндэ хабаадаһан бүхы хүнүүдтэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуун амаршалга хүргөө.

Литвагай ГРЭС элшэ хүсэнэй тон томо барилга болоно, энэ электростанциин түрүүшын блогые ашаглалгада үгэлгэ оронние электрификацилха хэрэгтэ барилгашадай оруулһан эрхим туһа нэмэри болоно.

Литвагай ГРЭС-эй 150 мянган киловатт хүсэтэй түрүүшын энергоблок болзорһоо гурбан һара урид баригдажа, ашаглалгада үгтөө.

(ТАСС).

...олоон жэлэй дүрбэдэхи алхам

...Р-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1962 оной гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд

...ай ажалшад КПСС-... түүхэтэ шиидхэ-... үүлэн экономикые ... байдал һайжаруул-... ь дээшэлүүлхэ та-... лай дүрбэдэхи жэл-... тануудые туйлаа. ...Р-эй арадай ажахые ... оной гүрэнэй түсэ-... дүнгүүд тухай ...рнүүдэй Соведэй ...льна статистическэ ...эсэл соо хэлэгдэ-...

...гаха жэлэйнгээ тү-... енность үлүүлэн ...ци бүтээн гаргалга ... сасуулбал даб дээ-... оор 9,5 процентээр, ...рин хэрэгсэлнүү-... группа) 10 үлүү-... хэрэглэлэй зүйл-... («Б» группа) —7 ... байна.

... түсэбэй даалгаба-... дүүргэгдэнэ. Про-... бүхы продукци үн-... лэй турша соо 39 ... гэжэ долоон жэ-... раалагдаһан аад, ...5 процентээр нэмэ-... жэлэй турша соо ...алагдаһанда орхо-... түхэригөөр ехэ ...а. Промышленнос-... шухала продукци ... түсэбые бүхы союз-... бүхы экономи-... ай совнархозууд ...

...эл соо иигэжэ зааг-... енностиин тус тус ... гэршэ жэлэйхи-... химии —15 процен-... пластмасса болон ...17 процентээр, ха-... металлурги 9 про-... болон энергетикэ— ... машина бүтээлгэ бо-... болбосоруулга —15 ...илгын материал-... ээр, саарһа болон ...га —6 процентээр, ...нность болон куль-... зүйлнүүд—4 ... хоолой промыш-... центээр ехэ продук-... гаргаһан байна.

...элдэ, тусхайлбал, ... онно шэрэм, 76,3 ... булад хайлуулагдаа, ... онно прокат, 1126 ... лад сорго бүтээгдээ, ... но түмэрэй руда, ... онно нефть, 75,2 ... ка метр газ абтаа, ... но нүүрһэн малтаг-... ард киловатт-час ... хүсэн абтаа, 17,3 ... минеральна үтэг-... ган тонно хэмэл ... һан, 20,8 миллион ... льна покрышка, ... киловатт электрын ... шадахаар тур-... миллион киловатт ... хүсэ гаргажа шада-... дай генераторнууд, ... иловатт переменнэ ... электродвигательнүүд, ... г металл отолдог ... ган хэһэг кузнеч-..., 1.525 миллион ... шуул, 241 мянган ... ческа түхеэрэлгэ-... түхэригэй хими-..., замай тепловозууд ... 7 хэһэг замай элек-... ган хэһэг автомо-... ган хэһэг трактор, ... түхэригэй хүдөө ... нууд, 17,1 мянган ..., 2,8 миллион тон-... 7,3 миллион тонно ... иллиард дүрбэлжэн ... бүд, 469 миллион ... ноохон бүд, 485 ... жэн метр лен бүд, ... дүрбэлжэн метр тор-... миллион паар арһан ... миллион хэһэг элдэб ..., 4,3 миллион хэһэг ... болон радиоло-... он хэһэг телевизор, ... холодильник, 621 ... тоцикл болон мото-... миллиард түхэри-... гдээ, бүхы дээрээ ... но мяхан (үүсэлэг-...), бүхы дээрээ ... но малай тоһон, ... молоходо, 9,3 мил-... эдеэн, бүхы дээ-... тонно эльһэн саа-... банха консервэ ...

...эл соо иигэжэ ...962 ондо арадай ... тулада дүрбэ ... янзын шэнэ шу-... механизмууд, ... түхеэрэлгэнүүд, ..., автоматиза-... гдэхэ 1.300 ...

...шэнэ түхэл янзын приборнууд ухаалан зохёогдожо, бүтээгдэһэн байна. 900 шахуу шухала янзын шэнэ продукци ССР дотор анха түрүүнээ бүтээгдэдэг болоо. Тиихэтэй хамта 350 шахуу янза түхэлэй хуушаржа, хойноо гараһан машинанууд, түхеэрэлтэнүүд болон приборнууд бүтээгдэхээ болиһон байна.

Түхеэрэлэнүүдые ашаглан хэрэглэлгэ зарим зэргээр һайжараа.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай предприятинуудта үнгэрэгшэ жэлдэ үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха талаар 4.200 мянган дурадхал оруулагдаа. Бүхы дээрээ 2.700 мянга гаран ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын дурадхалнууд нэбтэрүүлэгдэжэ, тэдэнэй ашаар жэлэй турша соо 1 миллиард 600 милион шахуу түхэригэй алмалта эгдэхэ байна.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, промышленна продукциин өөрынь үнэ хямаруулха түсэб бүхы орон дотор, бүхы союзна республиканuудта дүүргэгдэһэн байна. 1961 онойхитой сасуулал промышленностьда ажалай бүтээсэ 6 процентээр дээшэлээ. Ажалай бүтээсын дээшэлүүлэгдэһэнэй ашаар промышленна продукциин ургалтын гурбанай хоёр шахуу хубинь бүтээгдэһэн байна.

Промышленна бүхы продукциин өөрын үнын хямдаруулагдаһанай ашаар 1 миллиард шахуу түхэриг түсэбһөө гадуур алмагдаа. Үйлэдбэриин ашаа шэрэлгын, эд бараа худалдаагын дээшэлһэнэй ашаар нёдондойхидо орходоо 13 процентээр ехэ ааг олзо арадай ажахыда оруулагда.

ЦСУ-гай мэдээсэл соо саашадаа иигэжэ хэлэгдэнэ. 1962 ондо урда жэлнүүдэйхи шэнги Америкын Холбоото Штадуудтай амгалан ёһоной мүрысөө хэхэ хэрэгтэ Советскэ Союз шэнэ амжалтануудые туйлаа.

19.. онойхитой сасуулбал нэгэ хүндэ үртэсын талаар абажа үзэхэдэ промышленна продукци эды шэнээнэ нэмээ: хүн бүхэндэ абажа үзэбэл булад хайлуулга СССР-тэ 6 процентээр нэмээ, тиихэдэ США-да нэгэ хахад процентээр хороо, электрын эрчэ хүсэ абалга СССР-тэ 11 процентээр, США-да 6 процентээр нэмээ, нефть—СССР-тэ 10 процентээр нэмээ, США-да—0,5 процентээр хороо, цемент гаргалга хүн бүхэндэ абажа үзэхэдэ СССР-тэ 11 процентээр, США-да—ойройдоол 2 процентээр нэмээ. Хүн бүхэндэ хүртэсы талаар абажа үзэхэдэ, һүүлшын табан жэлэй турша соо промышленна продукци СССР-тэ 48 процентээр, США-да—ойройдоол 8 процентээр нэмэһэн байна. Промышленна продукциин хэмжээн 1957 ондо США-гай продукциин 47 процентын энээн болодог байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 63 шахуу процентын энээн болоо.

«Хүдөө ажахы» гэжэ бүлэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай тарилгын талмай нгэрэгшэ жэлдэ 216 миллион гектар боложо, урдахи жэлэйхидээ орходоо 11,4 миллион гектараар нэмээ. Ороохото, ороохото-бобово ургамалнуудай тарилгын талмай 1961 ондо 28,3 миллион гектар болоһон байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 135,9 милон гектар болоо.

Газар ашаглалгые һайжаруулха талаар ороной колхоз, совхозууд ехэ алхам хээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ ногоо таригдаһан талмай 8,8 миллион гектараар, сэбэр паар—8,7 миллион гектараар, обёос тариһан талмай—4,6 миллион гектараар бага болоо.

Ороной хүдөө ажахын хэдэ хэдэн томо районуудта сагай уларилай муу байбашье бүхы дээрээ 9 миллиард пүүд ороохо таряан хуряажа абтаа. Эды шэнээн хэмжээнэй ороохо таряа манай орон урда тээнь хэзээдэшье хуряажа абаагүй юм. 1962 ондо гүрэн 1961 онойхидо орходоо ехэ ороохо таряа, наран сэсэг, овощ, үрэ жэмэс, тэрэ тоодо виноград, сайн набшаһа худалдажа абаа.

1962 ондо мал ажал саашадаа хүгжөөгдөө. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы янза түхэлэй ажахынуудта эбэртэ бодо малай тоо 4,7 миллион толгойгоор, тэрэ тоодо үнеэд 1,6 миллион толгойгоор олон болоо. Гахайн тоо 3 миллион толгойгоор, хони, ямаанай тоо 1,8 миллион толгойгоор олон болоһон байна. Мал ажалай продуктнуудай ехээр абтадаг болоһоной үндэһөөр тиимэ продуктнуудые худалдажа абалга нэмээ.

ЦСУ иигэжэ заана. Бүхы түхэлэй транспортаар долоон жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо ашаа шэрэлгэ 29 процентээр нэмэхэ гэжэ хараалагдаһан аад, эдэ жэлнүүдтэ 32 процентээр нэмээ.

Электровозууд болон тепловозуудай ябадаг болоһон түмэр замай утань жэлэй эсэстэ 52 мянган километр болоо.

Капитальна барилгада гүрэнэй зүгһөө үгтэһэн мүнгэ зөөреэр 1961 онойхидо орходоо 15 процентээр ехэ шэнэ гол фонднууд ашаглалгада үгтөө гэжэ ЦСУ-гай мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта үнгэрэгшэ жэлдэ томо предприятинууд ашаглалгада үгтэһэн байна. 800 шахуу гүрэнэй шэнэ томо промышленна предприятинууд, тэрэшэлэн хүдэлжэ байһан предприятинуудта олон тоото шэнэ цехүүд ашаглалгада үгтөө.

Долоон жэлэй дүрбэн жэлэй турша соо гүрэнэй түсэбэй ёһоор капитальна барилгада мүнгэ һомололго 107 миллиард түхэриг болоо. Энэ хадаа долоон жэлэй түсэбэй ёһоор эдэ жэлнүүдтэ һомологдохоор хараалагдаһан мүнгэ зөөридэ орходоо 6 миллиард шахуу түхэригөөр ехэ байна. 1962 ондо барилгада ажалай бүтээсэ 6,5 процентээр нэмээ.

СССР-эй национальна доход даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор үнгэрэгшэ жэлдэ 161,5 миллиард түхэриг болож, сасуулагдамал сэнгээр 1961 онойхидо орходоо 6 процентээр нэмээ, тайлбарилан хэлэбэл, 9 миллиард тухай түхэригөөр нэмээ. Урда жэлнүүдэйхидэл адляар ажалшадай бодото олзо шууд дээшэлээ. Хүн зон олониитын хэрэглэлэй фонднуудһаа — арадай гэгээрэлдэ, медицинскэ хангалгада, социальна тэдхэмжэдэ, элдэб түлөөһэн болон хүнгэлэлтэнүүдтэ 1961 ондо 26,4 миллиард түхэриг абаһан байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 28,4 миллиард түхэриг абаһан байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай жэлэй дунда зэргын тоо 68 миллион 400 мянган хүн болож, жэлэй турша соо 2 миллион 600 мянган хүнөөр гү, али 4 процентээр олон болоо.

Урдахи жэлэйхитэй сасуулбал розничнo эд бараа худалдалгын хэмжээн 6,1 миллиард түхэриг болоһон гү, али сасуулагдамал сэнгээр 6 процентээр нэмээ гэжэ ЦСУ-гай мэдээсэл соо саашадаа хэлэгдэнэ. Хариин оронуудтай Советскэ Союзай хэдэг гадаадын худалдаа наймаан амжалтатайгаар хүгжөө. 1962 ондо гадаадын худалдаа наймаан 11,8 миллиард түхэригтэ эрхилэгдэһэн байна.

Ороной экономикын саашанхи хүгжэлтэ, худалдаа наймаа бүри үргэнөөр эрхилэлгэ, хүн зондо бүри ехээр элдэб туһаламжа үзүүлэлгэ, тэрэшэлэн мүнгэ нөөсэлгын кассануудта нөөсэнүүдэй хэмжээнэй дээшэлүүлгэ үнгэрэгшэ жэлдэ мүнгэнэй эрьесын тогтууритай байлгые, арадай ажахыда түхэригэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлгые хангаһан байна.

Арадай гэгээрэлэй, наука болон соёл культурын талаар туйлагдаһан саашанхи амжалтанууд тухай эли тодо мэдээнүүдые ЦСУ дурдана. 60 миллион шахуу хүн — ороной бүхы хүн зоной дүрбэнэй нэгэ хубиһаа олониинь—элдэб һуралсалда хабаадана. Научна эмхи зургаануудта, дээдэ һургуулинуудта, бусад организацинуудта хүдэлдэг эрдэмтэдэй тоо 1962 оной эсэстэ 450 мянга гаран хүн болоһон байха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ гэр байрын, культурна ажаһуудалай барилга үргэн далайсатайгаар хэгдээ. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта хамта дээрээ 81 миллион үлүүтэй дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд гү, али 2 миллион үлүүтэй шэнэ зохид һайн квартира ашаглалгада үгтөө. Тэрээнһээ гадна хүдөө нютагуудта колхозникууд болон интеллигенци гүрэнэй болон колхозой урьһаламжа хэрэглэн, 450 мянга шахуу байрын гэр барьяа. Үнгэрэгшэ жэлдэ орон дотор 12 миллион шахуу хүн шэнэ байра абаһан, тэрэшэлэн байраа үргэдхэһэн байха юм. Гэр байрын барилга хүгжөөхэ тухай мэдээжэ шиидхэбэриие КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһанһаа хойшонхи зургаан жэлэй турша соо, тайлбарилан хэлэбэл, 1957 оной январиин 1-һээ 1963 оной январиин 1 хүрэтэр городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 12 миллион квартира, хүдөө нютагуудта—3,8 миллион үлүүтэй байрын гэр баригдаа. 75 миллион шахуу хүн, тайлбарилан хэлэбэл, манай ороной хүн зоной гурбанай нэгэ хуби шэнэ гэртэ ороо, байраа үргэдхэн һайжаруулаа.

Гэгээрэлэй, соёл культурын, наукын болон элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые барилгада гүрэнэй зүгһөө бүри ехэ мүнгэ зөөри һомологдодог болоо.

Советскэ Союзай хүн зоной тоо жэлэй турша соо 3,3 миллион хүнөөр нэмэжэ, 1963 оной январиин 1-нэй байдалаар 223 миллион үлүүтэй хүн болоһон байна.

Жэлэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд СССР-эй экономико болон соёл культурын шууд ургажа байһые гэршэлэн харуулна. Эдэ дүнгүүд хадаа совет арад Коммунис партиин хүтэлбэреэр коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ саашанхи алхам хээ гэжэ харуулна.

(ТАСС).

Соведүүдэй һунгалтые угтуулан

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссида

...ФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссиин нэгэдэхи заседани Москвада болжо, һунгалтануудта бэлдэхэ хэрэгтэ хамаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээд, зохихо тогтоолнууд баталан абтаа.

һунгуулиин документнүүдэй түхэл янзые, һунгуулиин Центральна болон Окружной комиссинуудай тамагын түхэл янзые һунгуулиин Центральна комисси тодорхойлон тогтоогоо.

СССР-эй Конституциие, РСФСР-эй Конституциие, РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалта тухай дүримые, һунгалтада хамаатай бусад литературые хэблэн гаргажа тарааха тухай СССР-эй Культурын министрэй орлогшо Г. И. Владыкинай, РСФСР-эй Культурын министр А. И. Поповой мэдээсэлнүүд шагнагдаа. РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин документнүүдэй бланкануудые бэлдэхэ тухай асуудалнууд мүн лэ хаража үзэгдөө.

һунгуулиин Окружной комиссинуудай урда табигдажа байһан зорилгонуудые хаһа саг соонь, зүбөөр шиидхэхэ зорилгоор һунгуулиин Центральна комисси хадаа РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ талаар өөһэдэйнь хэхэ хүдэлмэри тухай һунгуулиин Окружной комиссинуудта эльгээгдэхэ бэшэг баталан абаа, бусад асуудалнуудые хаража үзөө.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Эстониин ССР-эй Науканuудай академиин ...зидент, профессор И. Г. Эйхфельддэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо тухай

Эрдэм ухаанай талаар элитэ ехэ габьяатай байһанайнь, гүрэнэй болон олониитын үмэнэ үрэ ехэтэй ажал хэһэнэйнь түлөө, дала наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Эстониин ССР-эй Науканuудай академиин президент, профессор Эйхфельд Иоган Гансовичта **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгожо, **Ленинэй** орден, **«Хадуур, балта»** гэжэ алтан медаль барюулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1963 оной январиин 25.

Хонин бүриһөө — ХУРЬГА!

Хахад жэлэй түсэб 3 һара соо

ИИСЭНГЭ. (**Телефоноор абтаба**). Хориин үйлэдбэриин управлениин мал шахагшадай мүрысөөндэ Иисэнгын совхозой хүдэлмэришэд түрүүшын амжалта туйлаба. Январиин 10-най байдалаар энэ совхоз 530 центнер мяха нэгэдэхи кварталай түсэбөөр тушаагаа. Ээлжээтэ тушаалгада 120 бодо үхэр бэлдэгдэжэ, шахагдажа байнхай.

Апрелиин 1 хүрэтэр гүрэндөө мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб заатагүй дүүргэхэ гэжэ иисэнгынхид оролдоно. Абаһан уялгаяа лаб дүүргэхээр зоригшодой дундаһаа илангаяа Нимаев Дашабалые тэмдэглэлтэй. Мал түргөөр түлжүүлдэг дүй дүршэл ехэтэй болоһон энэ нүхэр гэр бүлэтэеэ хамта үбэлэй эхин һаранuудта 150 толгой залуу үхэр тон һайнаар харууһалжа, бүгэдыень дунда, дундаһаа дээшэ шадалтай болотор таргалуулаад, шахамал бүхэнөө 3 центнерһээ доошо бэшээр гүрэндөө тушаагаа. Ажалша бэрхэ Нимаевтанай бүлэ саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахань сохомтой.

Ц. Дамбарабжаев.

Нэгэн һаналтайгаар ажаллана

Хонид хурьгалжа, хонишодой ажалай халуун хаһа түлэн ябажа байнхай. Энэ харюусалгатай ажалые Бэшүүрэй совхозой 2-дохи отделениин хонишод яһала бэлэдхэлтэйгээр, эбтэй эмхитэйгээр угтаба. Шанагын хонишод ажахын тоосоондо ороһоор хоёрдохи жэлээ болохонь.

Үнгэрэгшэ жэл эдэнэр 100 хонин бүриһөө жараад хурьга абаһан, үбэлжэлгын үедэ тэжээлээр дуталдаһан, абаһан ноохо, мяханайнь өөрын үнэ сэн ехэ байгаа. Теэд хонишод урма зоригоо хухараагүй, харин бүри нэтэрүүгээр оролсожо, үнгэрһэн жэлэйнгээ алдуу дутагдалнуудые усадхажа ороо һэн.

Хонишон бүхэн өөртөөл туҥалдаһан хүдэлмэреэ хараад лэ ябахаяа болижо, харин бүхы бригадынгаа ажалаар һонирходог, минии шинии гэлдэнгүй ажалладаг болонхой.

Нобшо нойзог, залхуу һальхай ябадалтантай бүгэдөөрөө тэмсэнэ. Жэшээнь, хонишон Н. Батамункуевай ажалдаа хайша хэрэг хандажа, хонидоо муугаар харууһалхадань бригадынхид энэ ябадалыень эрид шүүмжэлжэ, хонидыень абажа, өөрыень харюусадга багатай ажалда оруулаа һэн.

Эдэнэр ажалаа эрхилхэ нилээд дүршэлтэй болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ, тэжээл багатай байжа, сэн ехэтэй талха таряа хонидтоо эдюулжэ, мүн һолоомо трактор, машинаар холоһоо зөөлгэжэ, нилээдгүй гарзада ороо.

Энэ байдалаа дабтахагүйн тула бригадынхид үнгэрэгшэ хабартаа сабшаландаа онсо анхаралаа хандуулжа, һайн ногоо ургуулаад, 4200 центнер үбһэ хуряажа абаа юм. Энэнь урда жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ болоно. Мүн 60 тонно кукурузын силос даража абанхай.

Энэ бригада 3812 хонитой, эдэнэйнь 1716-ниинь эхэ хонид. Эдэнэр үбэлжэлгэдөө халуун намар байхаһаа эхилжэ бэлдээ, тиимэһээ хонидойнь байра һайнаар заһагданхай, дулаан. Хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлнэ.

Эхэ хонидой отаранuудые дүй дүршэл ехэтэй хонишод Базарсада Балданов, Цырен Пурбуев, Бадмажап Сакияев гэгшэд даана. Эдэ нүхэдтөө хонишод найдадаг, ажалһаань жэшээ абадаг.

— 584 эхэ хонидые гэр бүлөөрөө харууһалнабди, түрүүшын 60-аад хурьгад абтаа, бултандаа өөдэргэн һайнууд. Саашадаа хурьгад адхархань гээшэ. Энээндэ бидэ бэлэмди, —гэжэ хонишон Балданов хөөрэнэ.

Ажал хүдэлмэриие хараад, һанал бодолыень дуулаад байхадаа, эдэнэр нэгэн һаналтай, эбтэй эмхитэй, шударгы бэрхэ хүнүүд хадаа һанаһан зориһондоо хүрэхэл байха гэжэ этигэхээр.

Д. Тогошиев,
хүдөө бэшэгшэ.

100-һаа 105 хурьга абахаар шиидээ

Сэлэнгын Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи комплексно бригадын (бригадирынь Д. С. Цоктоев) Түхэм гэжэ газарта эхэ хонидой хоёр отара бии юм. Эдэ отаранuудта 730—771 эхэ хонид харууһалагдана. Доржо Сампиловай даадаг отарада 223 хурьган абтаа. Тиихэдэ Пурба Биликтуевай отарын хонишод 201 хурьга абанхай.

Отаранuудта хонишод, хурьгашадаар ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандадаг Бутыд Дылыкова, Цыренцу Сампилова, Бато-Мунко Мункуев болон бусад ажаллана. Тэдэнэр энэ жэл саһанай ехэ байбашье һаань, хурьгалха хонидоо шадамараар харууһалжа, тобир тарганаар байлгана.

Тиихэдэ Царам гэжэ газарта байрладаг Хандажап Гомбоевой отарын хонишод һайнаар ажаллажа байнхай. Эндэ 200 гаран хурьгад абтаа.

Нэрлэгдэһэн гурбан отарын хонишод республикын хонишодой дунда үнгэргэгдэхэ конкурсдо хабаадахын түлөө тэмсэжэ байхадаа өөһэд дундаа мүрысэн хүдэлнэ. Мүрысөөтэ ажалаа улам бүри эршэдүүлэн 100 хонин бүхэнһөө 105 хурьга абаха зорилго урдаа табяа. Энэ зорилгын бэелүүлэгдэхэнь лабтай.

С. Биликтуев,
колхозой гэшүүн.

Хонишодой конкурсдо хабаадахын түлөө

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой табадахи отделениин хонишод 1963 оной январиин 1-һээ августын 1 болотор республикын хонишодой дунда үнгэргэгдэхэ конкурсдо хабаадалсахын тула эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Тус отделенидэ эхэ хонидой 7 отара бии юм. Отара бүхэндэ үдэр бүри 20—30 хурьгад абтана. Илангаяа Цыдып Эрдынеевэй, Балдан-Доржо Батуевай, Цыбикжап Жаповай, Балбар Ринчиновэй отаранuудта олон хурьгад абтаа.

Эдэнэр январь, февраль һаранuудта зуун хонин бүриһөө 95—100 хурьга абажа, июлиин 1 болотор хурьга бүхэнэй шэгнүүрые 22 килограммда хүргэхэ зорилготой. Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула хаба шадалаараа оролдохобди гэжэ отделениин хонишод мэдүүлэнхэй.

Д. Лопилов.

Ехэ Нугын эрхим хонишон Бабасан Нимаевич Цоктоевой бригада (Хяагта) 950 хурьга абаад, бултыень һайнаар түлжүүлжэ байнхай. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): ахалагша хонишон Б. Цоктоев, хурьгашан Должима Цыренжапова.

Н. КОЗУЛИНАЙ фото.

Механизаторнуудай, кукурузашадай республиканска з

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛ

1963 ондо 50 мянган гектар шэнэ газар хах

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

Буряад ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, бүхы совет хүнүүдтэл адли, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр урмашан зоригжожо, долоон жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхэ тэмсэлдэ шэнэ амжалта туйлахын түлөө эрмэлзэнэ.

«Жэлэй дүнгүүдые гаргаха, орооһо таряа абалгые, бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ хүргэһэн бэшэг соогоо Н. С. Хрущевой хэһэн дурадхалнуудые баримталан, республикын колхоз, совхозууд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ дүнгүүдые согсолжо, 1963 оной зорилгонуудые хараалжа байнхай. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа элишэлжэ, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр абаха хараа замаа тодорхойлно.

ДҮНГҮҮД ЮУ ХАРУУЛНАБ?

Хүдөө ажахын үнгэрэгшэ жэлэй эгээн шухала дүн юуб гэхэдэ, республикын колхоз, совхозууд гүрэндөө таряа худалдалгые нилээд дээшэлүүлжэ, ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгые зарим тэды ехэдхэжэ шадаһан байна.

Республикын колхоз болон совхозуудта 1962 ондо орооһо таряа абалга 1953 онойхидо орбол 79 процентээр, 1961 онойхиһоо—39 процентээр дээшэлээ. Гүрэндэ таряа худалдалга 1953 онойхидо орбол 115,7 процент, 1961 онойхиһоо—226,6 процент ехэ болоо.

Гэхэ зуура орооһо таряа абалгада, тэрэниие гүрэндэ худалдалгада шэниисэ ехэхэн һуури эзэлдэг болонхой. Хэрбээ 1953 ондо республикын колхоз, совхозуудай абаһан таряанай 50 процентнь шэниисэ байбал, 1962 ондо тэрэнь бүхы хуряагдаһан таряанай гурбанай хоёр хубиие эзэлбэ.

Орооһо таряа абалгые дээшэлүүлхынгээ хажуугаар республикын колхоз, совхозууд 1962 ондо малай тэжээл, илангаяа шэмэтэ тэжээл ехээр абаа. 1962 ондо бүхыдөө 740 мянган тонно силос дарагдаа гэхэ гү, али 1961 онойхиһоо 530 мянган тонноор ехэ болобо. Хэрбээ 1961 ондо 405,7 мянган тонно бүдүүн тэжээл бэлдэгдэһэн байгаа һаа, нёдондо 514 мянган тонно үбһэ, һолоомо суглуулагдаа.

Манай республикын хүдөө ажахын зарим хүдэлмэрилэгшэдэй дунда «гүрэмнай буряадай талхагүйгөөр байжа шадаха» гэһэн үгэ хүүр ябадаг болоһон юм. Энэмнай буруу ябадал, газарые аша үрэ багатайгаар, ээн бусаар ашаглаха хэрэг гээшэ гэжэ элирээ. Иимэ һанал бодол баримталһан хүтэлбэрилэгшэдтэй колхоз, совхозууд орооһо таряашье, тэжээлшье биратай абаагүй.

Харин һүүлэй хоёр жэлэй туршада парти, правительствын заабариие бэелүүлэн, республикын колхоз, совхозууд тарялангай хубаарилгые нилээд хубилгажа, ургаса, шэмэ багатай ургамалнуудай орондо баян ургаса үгэдэг, шэмэ ехэтэй ургамалнуудые тарижа эхилһэн байна. Илангаяа 1962 ондо эрид хубилалта хэгдэжэ, орооһо таряа 25 мянган гектараар ехэ таригдаа һэн. Тиихэ зуураа шэниисэ тарилга 35,6 мянган гектараар дээшэлжэ, 10 мянга шахуу гектар горох таригдажа, кукурузын тарилга 70 мянган гектарта хүргэгдөө. Тарялангай хубаарилгые шэнэдхэһэнэй ашаар республикын колхоз, совхозууд хахалагдадаг газарай гектар бүриһөө дунда зэргээр 1962 ондо 8,6 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй ургаса абаа. Тиин 1961 ондо тэрэнь 6,1 центнер байгаа һэн.

Зүгөөр энэмнай тарилгын талмай зүбөөр хубаарилха түрүүшын алхам болоно. Республикын колхоз, совхозууд жэлһээ жэл бүри орооһо таряа абалгые заатагүй дээшэлүүлхэ болоно гээшэ.

Мүнөө үедэ республикын олонхи ажахынуудта гахай, шубуу үсхэбэрилгын һаял захалжа байхада, тэдэниие таряа талханай зүйлөөр хангахын тула 1962 онойхиһоо адагынь 50—60 процент ехэ таряа абаха хэрэгтэй болоно. Хэрбээ мал ажалай бүри саашадаа хүгжэхые хараада оруулбал, орооһо таряа абалгые богонихон болзорто хоёр дахин дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдана.

Энээниие бэелүүлхэ арга боломжонууд манда бии гээшэ гү?

Эрхэ бэшэ бии. Тэдэмнай юун бэ гэхэдэ, нэгэдэхеэр, шэнэ газар хахалжа, орооһо таряа тарилгые ехэдхэхэ аргатайбди. Республика дотор хахалагдадаг газар хүдөө ажахын эдлүүриин бүхы газарай гурбанайнь нэгэ хубиһаа заахан лэ дээшэ болоно. Бэшэниинь бэлшээри, сабшалан, залууг газар гээшэ. Хахалагдадаг газарай иимэ бага байһые зүбтэй гэхын аргагүй. Зорилго юуб гэхэдэ, ойрын жэлнүүдтэ залууг газарые, ургаса багатай сабшалангай зарим хубиие хахалжа, орооһо таряа болон тэжээлэй ургамалнуудые ехээр тариха шухала.

Хоёрдохёор, таряа ехээр абажа гүрэндэ худалдахын тула орооһото ургамалнуудай тарилгада шэниисэ ехэ болгохо арга бии. Манай энээхи эрхэ байдалда хэдышье һайн газарта таряа һаа, обёосой дунда зэргын ургаса гектарай 7—8 центнер, хара таряан—6—7 центнер, ешмээн—5—6 центнер абтадаг. Тиихэдэ шэниисэ гектар бүриһөө адагынь 10—12 центнер хуряагдадаг ха юм.

Иимэл хадань партиин областной комитет, республикын Министрнүүдэй Совет 1963 ондо үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орбол 100 мянган гектараар ехэ шэниисэ тариха гэжэ шиидэ бшуу.

Гурбадахяар, орооһо таряа абалгые ехэдхэхын тула тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ туйлай ехэ арга боломжотойбди.

Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхоз 1962 ондо 4869 гектар таряанай гектар бүриһөө дунда зэргээр 18,3 центнер орооһо абаа бшуу.

Энэнь бүхы колхозой дунда зэргын дүн гээшэ. Хэрбээ ажахын бригаданuudай дүнгүүдые харабал бүришье ехэ илгаатай. Жэшээнь, колхозой хоёрдохи комплексно бригада гектарай 21 центнер таряа хуряабал, нэгэдэхи бригада—гектарай 14 центнер абаа.

Хэрбээ республикын бүхы ажахынууд «Коммунизм» колхозой туйлаһан дунда зэргын ургаса абаа һаа, хэды шэнээн ехэ таряанай нэмэжэ хуряагдаха байһаниинь ойлгоходо бараг.

Зүгөөр энэмнай ганса нэгэн жэшээ бэшэ. Республикын зоно бүхэндэ бусад олон ажахынууд таряанай баян ургаса абажа байдаг. Тиихэдэ тэндэ нэгэн адли эрхэ байдалда байгаад, тон бага ургаса хуряадаг ажахынууд үшөөл олон гээшэ.

ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ ШАНГААР ТЭМСЭХЭ

1963 ондо орооһо таряа, тэжээл абалгые эрид дээшэлүүлхын тула юу хэхэ хэрэгтэйб?

Нэн түрүүн хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэриие һайн шанартайгаар хэжэ, агротехникэ наринаар баримталха хэрэгтэй. Хэрбээ газарай хүрьһые һайнаар хахалаад, үтэгжүүлээд, һайн шанартай үрэһөөр тарижа, ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалбал, ямаршье жэлдэ баян ургаса абажа болохо.

Яахадаа мухар-шэбэрэйхид хододоо һайн ургаса абана гээшэб? Тэндэ газарынь бултанһаа үлүү һайн бэшэ, харин тэрэнээ һайнаар элдүүрилдэг, һайн шанартай үрэһөөр тарижа, агротехникын эрилтэнүүдые наринаар баримталдаг байха юм.

Сагай уларилай ямаршье байбал, Тарбагатайн Десятниково тосхоной таряашад һайн ургаса абажа шададаг. Эндэ ёһотой һайн паар бэлдэгдэдэг, тэрэнь гүнзэгыгөөр, жэгдээр хахалагдаһан, хододоо сэбэрхэн байдаг. Үрэһыень хараа һаатнай, орооһонуудынь адли томонууд, намарһаа хойшо һайнаар сэбэрлэгдээд, тарилгын шанарта хүргэгдэдэг. Эндэ үнинэй хүдэлдэг агроном нүхэр Копыловагай ашa габьяа ехэ.

Энэ колхоздо, мүн Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй олохон бусад колхозуудта механизаторнууд газараа оролдосотой һайнаар элдүүрилжэ, тэрээндээ ээн мэтээр хандана ха юм.

Зүгөөр олонхи ажахынуудта газараа иимэ һайнаар элдүүрилхэдэнь, үрэһөө саг соонь бэлдэхэдэнь, юун һаад ханэ гээшэб? һаад хэхэ юумэ байхагүй. Имагтал эдэ ажахынуудта агротехникые тоодоггүй, тэрээндэ буруугаар, бүдүүлигээр хандадаг ябадал гарадагһаа болоно. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохогүй.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ЗОРИЛГОНУУД

Энэ хабартаа механизаторнууд ямар эгээн шухала зорилгонуудые шиидхэхэ болоноб?

Эгээн түрүүшын, эгээн хүндэ, шухала зорилгонуудай нэгэниинь хадаа шэнэ газар хахалха хэрэг болоно. Байгша ондо республика дотор 50 мянган гектарһаа бага бэшэ шэнэ газар хахалагдахаар хараалагдана. Тэрэнэй хахадынь гэхэ гү, али 25 мянган гектарынь энэ хабартаа хахалагдажа, тэрэ дороо таригдаха ушартай.

Мүн орооһо таряанай баян ургаса абахын тула газарай хүрьһэндэ шииг нойто бариха хэрэгтэй. Мүнөө үбэл саһан ехэ байна. Тиимэһээ газарай хүрьһэндэ шииг ехэ барижа болохо.

Тэрэшэлэн газараа үтэгжүүлхэ, хабарай хүдэлмэриин эхилтэр поли дээрээ наг шэбхэ ехээр гаргаха эрилтэ табигдана. һүүлэй жэлнүүдтэ олохон ажахынуудта поли, сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөхын тула оньһожоруулагдаһан бригаданuudые эмхидхэдэг болонхой. Зүгөөр иимэ бригаданууд ехээр оройтожо эмхидхэгдээд, гансал кукурузын полидо, сабшалан дээрэ шэбхэ зөөжэл арай гэжэ үрдидэг. Байгша ондо гансахан кукурузын полиие наг шэбхээр үтэгжүүлхэ бэшэ, мүн шэниисэ тариха газарай заримыень үтэгжүүлхэ зорилго табигданхай. Ажахы бүхэндэ наг шэбхэ ехэ бии гээшэ. Тэрэниие саг соонь поли дээрэ зөөжэ абаха хэрэгтэй.

Колхоз, совхозуудай механизаторнууд энэ ехэ хүдэлмэриие дүүргэжэ шадаха аргатай гээшэ гү? Тоолоод үзэхэдэ, энэ яаралтай хүдэлмэриие саг соонь үнгэргэхэ трактор болон бусад машинанууд маанадта хүсэд хүрэхөөр бии. Дутагдал юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудта бии байгаа техникэ үшөөл хангалтагүйгөөр ашаглагдана.

МАШИНАНУУДЫЕ БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАХА ТУХАЙ

Республикын колхоз болон совхозууд гансахан 1962 ондо 650 шэнэ трактор; тэрэ тоодо 285 гусеничнэ, 365 пропашной тракторнуудые абаһан байна. Зүгөөр эдэ тракторнууд бултадаа жэлэй эхиндэ абтаа бэшэ, харин зариманиинь дүрбэдэхи кварталда ерээ һэн.

Эдэ тракторнуудые абаад, юунэй урда ороо гээшэбибди?

Статуправлениин тоолоһоной ёһоор, 1962 ондо республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 3 миллион 101 мянган гектар зөөлэн хахалалгын хэмжээнэй тракторна хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Тиин 1961 ондо тракторна хүдэлмэриин хэмжээн 2 миллион 858 мянган гектар байгаа һэн. Хэрбээ энэ ургалтые шэнэ тракторнуудые абаһан дээрэһээ болоо гэжэ тоолоо юм һаа, жэл соо шэнэ трактор бүхэнөөр 405 гектар зөөлэн хахалалга хэгдэһэн болоно. Энэмнай бирагүй байна.

Республикын колхоз, совхозуудта тракторнуудай хүдэлмэриин бүтээсэ тон бага байһаниинь элеэр харагдана.

Теэд колхоз, совхозуудай механизаторнуудай дунда жэлһээ жэл бүри бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг механизаторнууд олон. Жэшээнь, Үдын совхозой тракторист Дымчик Жигжитов «ДТ-54» тракторaар нёдондо 1695 гектар хахалжа, трактораа эрхим һайнаар барижа гараа.

Тракторнуудаараа 1500 гектар зөөлэн хахалалгаһаа дээшэ хүдэлмэри хэһэн трактористнуудай тоодо Анаагай совхозой Фанит Фахуртдинов, Яруунын совхозой— Павел Максимов, тэндэхи «Дружба» колхозой —Николай Сафеев, «Погранична» совхозой—Яким Лощенко, Оймороӣ совхозой —Константин Тугарин, Бэшүүрэй XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой — Павел Перелыгин болон бусад олон механизаторнууд ороно.

Үнгэрэгшэ жэлдэ олохон комбайнернууд, жаткын машинистнүүд яһала һайн амжалтануудые туйлажа гараа.

Гүрэмнай шэнэ техникэ бидэнэртэ бардамаар үгэнэ. Тиихэдээ трактор, комбайн болон бусад машинануудые дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгэжэ, ашыень һайнаар харюулха бэзэ гэжэ найдадаг. Теэд бодото дээрээ манай олохон ажахынуудта ажалай эмхидхэлэй муу дээрэһээ энэ техникын хүсэ шадалай хахадынь лэ хэрэглэгдэнэ.

Жэшээлэн харуулхын тула нэгэ «Маяк» колхоз 47 тракторта, Загарайн «Гигант»—70 (15 хүсэнэй трактор-та тоолоходо) трактортай юм. Эдэ хоёр колхоздо техникэ ашаглаха арга боломжонуудынь адлирхуу. Зүгөөр «Маяк» колхоздо тарялангайнь газар хада уулын оройгоор байха юм. Тиигэбэшье «Маяк» колхоз олон трактортай нүгөөдэ колхозойхиһоо 1,5 дахин ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. «Маяк» колхоздо трактор бүхэнөөр 586 гектар зөөлэн хахалалга хэгдээ һаа, «Гигантда» оройдоо 387 га гэхэ гү, али трактор бүхэниинь 200 га бага хүдэлмэри бүтээһэн байна бшуу.

80 трактортай Хяагтын совхоз 100 трактортай Хүдэриин совхозһоо ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

Манай колхоз, совхозууд юрэнхы дээрээ һайн мэргэжэлтэй механизаторнуудтай гээшэ. Тэдэнэй туһаламжаар залуушуулые һургажа болохо. Мүн трактор, машина заһабарилха һайн мастерскойнууд байха. Теэд иимэ зохид эрхэ байдалда тракторнуудай муугаар ашаглагдажа байхада, гэм зэмыень ажалай эмхидхэл болон тэрэнэй хүтэлбэри дээрэ бэдэрхэ хэрэгтэй.

ТРАКТОР, МАШИНАНУУДАА ЗҮБӨӨР АШАГЛАХА

Таанадай олонхинь машиннотракторна станцинуудта урдань хүдэлһэн байха, тэрэ үедэ трактор, машина ашагладаг гурим тухайдаа таанад һанаха ёһотойт гээд, элидхэлшэ механизаторнуудта хандана. Машинно-тракторна станцинуудта трактор, машинануудые ашаглаха хэрэг һайнаар табигданхай байдаг һэн гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Трактор заһабарилгын хоорондохи үедэ тракторнуудта техническэ харууһа хэхэ гурим наринаар сахигдадаг, техникэ ашаглаха заабари дүүргэгдэдэг байһан, трактор бүхэнэй бүтээһэн ажалые бүридхэдэг гурим ёһо байһан гээшэ.

Нүхэр Степанов главна инженертэй Десятниково тосхондохи «Маяк» колхоз машина, техникэ ашаглаха талаар МТС-тэ байһан һайн гурим үлөөһэн байна. Нүхэр Степановта ямаршье сагта хандаа һаатнай, тракторай хэһэн хүдэлмэри, хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн тухай мэдээнүүдые дууһан хэлэжэ үгэхэ. Ямар тракторта хэды шэнээн запасной часть, мүнгэ зөөри гаргашалагдааб гээд хуу бэшээтэй байха. Ямар трактор хэды шэнээн саг соо миин байгааб, ямар шалтагаанһаа иимэ юумэн болооб гэхэ мэтын тоо бүридхэл дууһан бии.

Гэбэшье республикын олонхи колхоз, совхозуудта трактор болон бэшэ машинануудые ашаглаха талаар ехэ дутагдалнууд гарадаг байна. һүүлэй жэлнүүдтэ зарим ажахынууд тракторна бригаданuudые үгы болгоод, ажахын һалбари бүхэндэ трактор, машина тараажа үгөө, фермэ, отара бүхэндэ 1-1 гү, али 2-2 трактор үгэһэн байна. Энэ шалтагаанаар машина, техникэ ашаглаха хэрэг бүришье харюусалгагүй болоһон байна.

Нүгөө зарим ажахынууд тракторна бригаданuudаа комплексно гэжэ нэрлээд, мал ажалдахи бүхы хүдэлмэри эдээндэ даалгаа. Иигэжэ бригаданuudай нэрэ миин лэ хубилгахадань һайн үрэ дүн гараагүй.

Эдэ дутагдалнууд, алдуунуудые зайсуулха хэрэгтэй.

Алтайн хизаартахи тракторна бригаданuudай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай, тэрэниие республикын колхоз, совхозуудта дэлгэрүүлхэ тухай элидхэлшэ тоггон хэлэбэ.

Республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд республикын колхоз, совхозуудай трактор болон бэшэ машинануудые заһабарилха хэрэг мэдэлдээ абая гэһэн дурадхалтайгаар партиин обкомдо, республикын правительствада хандаһан байна. Энэ шухала асуудалаар таанадтай, зүблөөндэ хабаадагшадтай зүбшэбэл һайн бэлэй.

«Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй дурадхалда анхаралаа хандуулмаар. Гадна гансахан лэ заһабарилгын тухай бэшэ, харин заһабарилгын хоорондохи техническэ харууһа эмхидхэхэ хүсэд шухала. Энэ асуудалые шиидхэхэдээ, болгоомжотойгоор, мүнөө байгшаһаа доро бэшэ, бүри дээрэ болгохоор шиидхэхэ ёһотойбди. Механизаторнуудай хүдэлмэриин тоо бүридхэл тухай саашань элидхэлшэ тогтобо. Ажалайнь түлбэри хадаа хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, баян ургаса абахаар урмашуулха ёһотой.

Хабарай хүдэлмэри амжалтатайгаар үнгэргэхын тулада иимэ юумэн хэрэгтэй:

Нэгэдэхеэр, бүхы тракторнууд хабарай халуун хүдэлмэриин үедэ 50 хоног соо хоёр халаанда хүдэлхэ, тракторист бүхэн халаанайнгаа даабари һайн шанартайгаар дүүргэхэ.

Манай эгээл хүсэтэ зэмсэг—гусеничнэ тракторнууд үдэр һүнигүй газар хахалалгада хүдэлгэгдэхэ ёһотой. «ДТ-54» трактор бүхэн үдэр бүри 16 гектар элдүүрилхэ, 50 хоног соо 800 гектарһаа бага бэшые хэхэ зэргэтэй.

«Беларусь» тракторнууд (энэмнай бүхы колесно тракторнуудай 50—60 процент болоно) мүн лэ газар хахалалгада табигдаха зэргэтэй.

Иимэ эмхидхэлтэйгээр хүдэлхын тулада трактор, машинануудаа саг соонь заһабарилха, тракторист бүхэндэ даабари, ябаха маршрудай түсэб эртээнһээ табиха, техническэ хангалга мэтын асуудал тушаа бодожо үзэхэ шухала.

Хабарай тарилгын нэгэ шухала хэрэгсэл — полевой станууд тухай хэдэн үгэ. Хаа хаанагүй бүхы колхоз, совхозуудта полевой стануудые бэлдэхэ, тэндэ хамтын һайн байра, столово, бани, техникэ хадагалха һарабша, горючи байлгаха газар байха ёһотой.

КУКУРУЗА УРГУУЛХА ТУХАЙ, КУКУРУЗАШАДАЙ ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

Элидхэлшэ кукурузашадай звенонуудай хүдэлмэри тухай саашань тогтобо. Кукуруза тарижа ургуулха шухала байһан тухай хүнүүдтэ идхаха, ойлгуулхые оролдодог саг үни хада үнгэрэнхэй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Мүнөө энэ хэрэгтэй бэшэ. Кукуруза һайн байһанаа үнинэй харуулантай. 1962 он энэ талаар илангаяа һайн жэл болоо. Республикын бүхы районуудта айхабтар һайн кукуруза ургаа. Урда аймагуудһаа байтагай аяар холын хойто Баунтын тундратай хилэ һуудаг Хурамхаандашье энэ ургамал һайн ургаса үгөөл. Хориин таладашье, Прибайкалида һайн ургаса абтаа.

Республикын олон түрүү кукурузашад 1962 ондо кукурузын ногоон набша намаа ехээр абахынгаа хажуугаар, һүн эдеэтэй болоһон, зарим газарта эдеэшэнтэһэн буурсагтай ургаса абаһан байна. Манай замай залууршад—кукурузашад нүхэд Кондратюков, Жанаев, Гонсорунов болон бусад агротехникын заабари сахибал, хаанашье буурсагтай кукуруза абажа боломоор гээд тодоруулба. Энэ хадаа силосэй шанарыень ехээр һайжаруулха байнал.

Кукуруза ургуулгаар мастер болоһон солото хүнүүдһээ гадна, республика дотор кукурузашадай олон шэнэ звенонууд үнгэрэгшэ жэлдэ һайн ургаса абаа юм.

Түрүүшүүлэй ехэ амжалта туйлаашье һаань, республика бүхы дээрээ үшөө муу ургаса абаһан зандаа. 1962 ондо республика дотор дунда зэргээр гектарай 107 центнер кукурузын ургаса абтаа. Энэмнай урда урда жэлнүүдтэ орходоо бултанһаань ехэ болоно. Тиигэбэшье түрүүшүүлэй туйлалтатай жэшэхэ болоо һаа, дан бага гээшэ ааб даа.

Кукурузашадай зарим звенонууд ехэ ургаса абана, тиигэн гэхэдэнь, нүгөөдүүлынь багые абана. Энэ юун дээрэһээ болоноб? Эдэ бүгэдэ хадаа кукурузашадай шадабариһаа, тэдэнэй кукуруза ургуулха агротехникэ шудалһанһаа болоно. Манай замай залууршадай, түрүү кукурузашадай мэргэжэл шадабариие бүхы кукурузашадта шудалуулха шухала.

Нүгөө шухала асуудал юуб гэхэдэ, звенонуудые тогтууритай байлгаха хэрэгтэй. Жэлһээ жэлдэ олон ажахынууд нэгэ иимэ алдуу хэдэг: хабартаа кукурузашадай звенонуудые байгуулаад, кукурузын тарилга дүүргэмсээрээ, үбһэнэй хүдэлмэриин эхилхэдэ, эдээниие тараажархидаг. Иимэ байхадаа, эдэ звенонууд түрүү дүй дүршэл, кукуруза тарижа ургуулха шадабарида яагаад һурахаб.

1963 ондо кукурузын тарилга үшөө үргэдхэхэ зорилго табинагүйбди гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Республика дотор хамтадаа 75 мянган гектарта энэ ургамал таригдаха. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ оройдоо 4-5 мянган гектараар ехэ болоно. Зарим участогуудһаа бэшэ, харин бүхы полинууд дээрэһээ кукурузын баян ургаса абаха гээшэ гол шухала зорилго болоод байна.

Мал ажалда хүдэлдэг механизаторнууд тухай хэлэхэ зуураа, манай республикын колхозууд болон совхозуудта ороной суута механизатор Мануковский гэгшые дагагшад бии гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Мал ажалдахи хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байһан олон механизаторнуудые нэрлэжэ боломоор. Улаан-Үдын управлениин Онохойн совхозой Хуушан-Хүрбэ гэжэ тосхондо һү һаалиин фермэ бии юм. Энэ фермэ совхозой центрһээ холо оршодог. Зүгөөр ажалайнь дүнгүүд бусад фермэнүүдһээ һураггүй һайн. Малыньшье ехээр һаагдадаг. Э[...] бэрхэ хүнүүд: [...] Георгиевна Шулы[...] Павловна Павло[...] малшан Павел Ф[...] гэгшэд ажалладаг [...] үнеэдые харадаг. [...] бүриһөө 1840 лит[...] ханизатор нүхэр [...] мэдэ хэмгүй ехэ [...] ууралаар түлидэг [...] кухни, уһалдаг тү[...] тон тааруугаар то[...] шадамар гараар ту[...] рөө хубилаал даа.

Мухар-Шэбэрэй [...] «Забайкалец» кол[...] «карусель» гэжэ [...] добо. Эндэхи меха[...] лодин Омск ошожо[...] тэй танилсажа ер[...] хоздо энэ түхеэрэл[...]

КПСС-эй ЦК-гай [...] рогой һайшааһан [...] механизаторнуудай [...] элидхэлэйнгээ түг[...] догоев хэлэбэ. Энэ [...] Курска механизат[...] уялга абаад, хаба[...] шээтэ һайнаар үн[...] машинануудаа бү[...] ашаглахын тула[...] рүүлэе гэжэ РСФС[...] заторнуудта ханда[...]

Тэжээлэй урга[...] баян ургаса аба[...] заторнуудай Бухэр[...] гэлжэлүүлэе гэжэ [...] лоһон механизатор[...] уряалба. Нүхэр Ж[...] һөө тэжээлэй един[...] түлөө Бухэроссин[...] үүсхээ һэн.

Колхоз болон [...] жээлэй ургамалну[...] хүсөөр тарижа ур[...] лые үргэнөөр дэл[...] дотор мал ажалһаа [...] лой зүйл улам ех[...] Н. С. Хрущев тус[...] хадаа бэшээ һэн. 1963 ондо гектар[...] бага бэшэ тэжээл[...] уялгатай хүдэлжэ[...]

Манай республ[...] ев, Кондратюковой[...] рэгшэ жэлэй Бү[...] нэй эрилтые дүү[...] олон звенонууд э[...] рөө шахуу.

Буряад ороной [...] Курскын механиза[...] мүн нүхэр Жирно[...] далгада бодото х[...] жа, 1963 ондо х[...] ургамалнуудай б[...] хэрэгтэ хүсэ ша[...] оролдожо, тиигэж[...] коммунизм байгуу[...] таяа оруулха бээ[...] ластной комитет б[...] нистрнүүдэй Совет[...]

СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Хяагтын суута кукурузашан Радна Гонсоруновые социалис мүрысөөндэ Саянай совхозой эрхим кукурузашан Павел Аюшеев (баруун гарһаа) уриба. Тэдэнэй һонирхолтой хөөрэлдөөе Хурамхаанай совхозой комбайнер Санжи Цыренов (дундахинь) шагнажа һууна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Зүблөөндэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэһөө

Буурсагтай кукуруза хуряадаг бол

Хүдэриин совхозой кукурузашан Р. Д. ГОНСОРУНОВ:

Манай парти, правительство болон бүхы совет арад оронойнгоо хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байна. 1961 ондо Новосибирск хотодо болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев Сибириин кукурузашадта тон һайн заабаринуудые үгэһэн байна. «һүн эдеэтэй, мүн гүйсэд эдеэшэһэн буурсагтай кукуруза ургуулдаг болыт» гэжэ дурадхаа һэн. Энэ дурадхалые бидэнэр — Байгал шадарай кукурузашад ехэтэ дэмжээ һэмди.

Имагтал энэ дурадхалаар зоригжоһон манай звено үнгэрһэн жэл һүн эдеэтэй буурсагтай кукуруза хуряажа шадаа. Ургуулһан кукурузынгаа эшэ набшаар 5 мянган тонно силос горохой һолоомотой холижо, мүн мочевинэ хэлсэжэ дараа һэмди. Иимэ элбэг ургаса хуряахын тула гектар бүхэнөө 10—12 тонно наг шэбхээр, 150—180 килограмм минеральна тэжээлээр үтэгжүүлһэн байнабди. Хабар эртэ 95 гектар газар уһалагдаа һэн. Тиигээд тарилгаяа хэжэ, эшэнүүдэй бултайхаһаа урид, мүн ургаад байхадань борнойлообди. Зурууд хоорондынь элдүүрилгэ хоёр дахин хэгдээ һэн.

Хүйтэндэ тэсэмгэй, мүн элбэг ургаса үгэдэг кукуруза ургуулдаг болохын тула Ростовой химическэ заводһоо абтаһан полимикро-үтэгжүүлгэ түрүүшынхеэ хэрэглээ һэмди. Энэ үтэгжүүлгэ кукурузын ургасада ехэ нүлөө үзүүлдэг юм. Үрэһэниинь газартаа байхадаа буритадаггүй, 8—10 градус дулаанай болоол һаа, түргөөр үндэһэлдэг. Тиимэ үтэгжүүлгэтэй холигдоһон кукурузын үрэһөөр майн 9-дэ, парафинированнэ үрэһөөр майн 6-да тарилга хэбэбди. Харин майн 9-дэ гэхэ гү, али 3 үдэрөөр гээгдэжэ таригдаһан үрэһэн нүгөөдэдөө орходоо 3-4 үдэрөөр урид ургажа эхилээ һэн. Тиигээд саашадаа ургахадаашье, парафинированнэ үрэһэнэй эшэнүүдтэ орходоо һураггүй дээрэ байгаа. Полимикро-[...] наржуулагдаһан [...] сортын үрэһэн [...] да ургаад байха[...] буурсагуудые үг[...]

1962 оной [...] РСФСР-эй Мини[...] дэргэдэхи научно[...] дэлмэриие зохил[...] хэ гүрэнэй ком[...] хабаадаа һэм. [...] хүдөө ажахыда[...] жүүлгэ хэрэглэ[...] тухайгаа эрдэмта[...] лон түрүү меха[...] хээ һэн. Тэдэнэ[...] нууд һайн үрэ [...]

Энэ жэл манай[...] грамм тиимэ үт[...] завод эльгээгээ.

Байгша ондо [...] газарай гектар [...] нер кукурузын [...] эдеэтэй буурсаг[...] һэн уялга абан[...] эдеэшэһэн буур[...] зорилго урдаа т[...]

Омскынхидой дүршэл шудалха

Чисаанын совхозой главна инженер Д. А. ЖАНАЕВ:

Үнгэрһэн жэлэй туршада манай совхоз трактор бүхэнөөр 497 гектар, комбайн бүхэнөөр 360 гектар зөөлэн хахалалга хэһэн байна. Орооһо таряанай газарай гектар бүриһөө дунда зэргээр 8,3 центнер ургаса хуряагаабди. Гансал 3-дахи бригадада гектар бүхэнһөө 11,8 центнер орооһо таряан хуряагдаа. Орооһо таряа хуряалгаар манай совхозой туйлаһан дүн республика соо гектар бүхэнһөө дунда зэргээр хуряагдаһан ургасада орходоо бага байна. Газараа элдүүрилхэ, ургаса хуряаха талаар иимэ бирагүй байдал юун дээрэһээ ушарааб?

Нэн түрүүн газараа элдүүрилхэ хэрэгтээ ээн ёһоор ханданагүйбди, түрүү дүй дүршэл һайса хэрэглэнэгүйбди. Трактор, комбайн болон бусад машинануудтаа техническэ харууһа хангалтагүйгөөр хэнэбди. Тиимэһээ машина, техникэмнай дүүрэн хүсөөрөө ашаглагданагүй. Техникын түлэг дундаа ажаллажа байхадань харууһа хэхэ гэхэдэ, тусхай автомастерской болон шухала хэрэгтэй зэр зэмсэгүүд манайда байхагүй. Омскын механизаторнуудай дүй дүршэлөөр техническэ харууһа комплексно аргаар хэдэг болохо шухала. Энэ дүршэл хэрэглэхын тула нэн түрүүн автомастерской түхеэрхэ хэрэгтэй. Гадна запчасть болон тон шухала детальнуудаар дуталдаха ушар үзэгдэнэ. Колхозууд өөһэдын машина, техникэтэй болоһонһоо хойшо запчасть, детальнуудые хэрэгтэй, хэрэггүйшье һаань суглуулаад, хадагалжа[...] Зарим колхоз, со[...] гэн запчасть бо[...] дуталдажа байха[...] ажахыда саг бол[...] гүй хадагалаатай[...] мэһээ запчасть, [...] хынуудта худал[...] шуулха шухала.

Байгша ондо [...] нуудые оньһожо[...] рэгтэ тусхай бр[...] байна. Совхоздо[...] нууд ехээр дут[...] мүнөө механиза[...] хүн шудалжа ба[...]

Үнгэрһэн жэл[...] дутагдалнуудаа [...] һайн амжалтану[...] ла бүхы хүсэе[...]

Газараа зүбөөр, ээн ёһоор эдлэ

Баргажанай совхозой главна инженер А. А. НИКУЛЬШИН:

Газараа ээн ёһоор, аша үрэ ехэтэйгээр эдлэн хэрэглэжэ, илангаяа тарялангай га бүхэнһөө эдеэ хоолой зүйл шадаал һаа элбэгээр абаха гэһэн дайшалхы зорилго колхоз, совхозуудай урда табигдаа.

Энээниие хараада абажа, манай совхозойхид һүүлэй 2 жэлэй туршада тарялангай газарай хубаарилгые шэнэ, зүб гуримаар табижа, орооһото, пропашной ургамалнуудай, илангаяа шэниисын тарилгые, нилээд үргэдхөө юм. Жэшээлхэдэ, 1961 ондо ажахыдамнай бүхы тарялангай 44 процентые орооһото ургамалнууд эзэлжэ байбал, нёдондо тэрэнь 48 процентдэ хүрөө. Харин байгша ондо бүхы тарялангайнгаа 60 процентдэ орооһото ургамалнуудые та[...] гурбан жэл соо [...] 22 процентһээ [...] рөө үргэдхэгдэх[...] гэрэгшэ жэлдэ [...] 12,7 процентдэ [...] нууд таригдаһан [...] нөө 17,7 процен[...]

Газараа зүбөө[...] ургаса үгэдэг ор[...] ургамалнуудые [...]

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1963 оной январиин 29.

...эторнуудай, кукурузашадай республиканска зүблөөнhөө

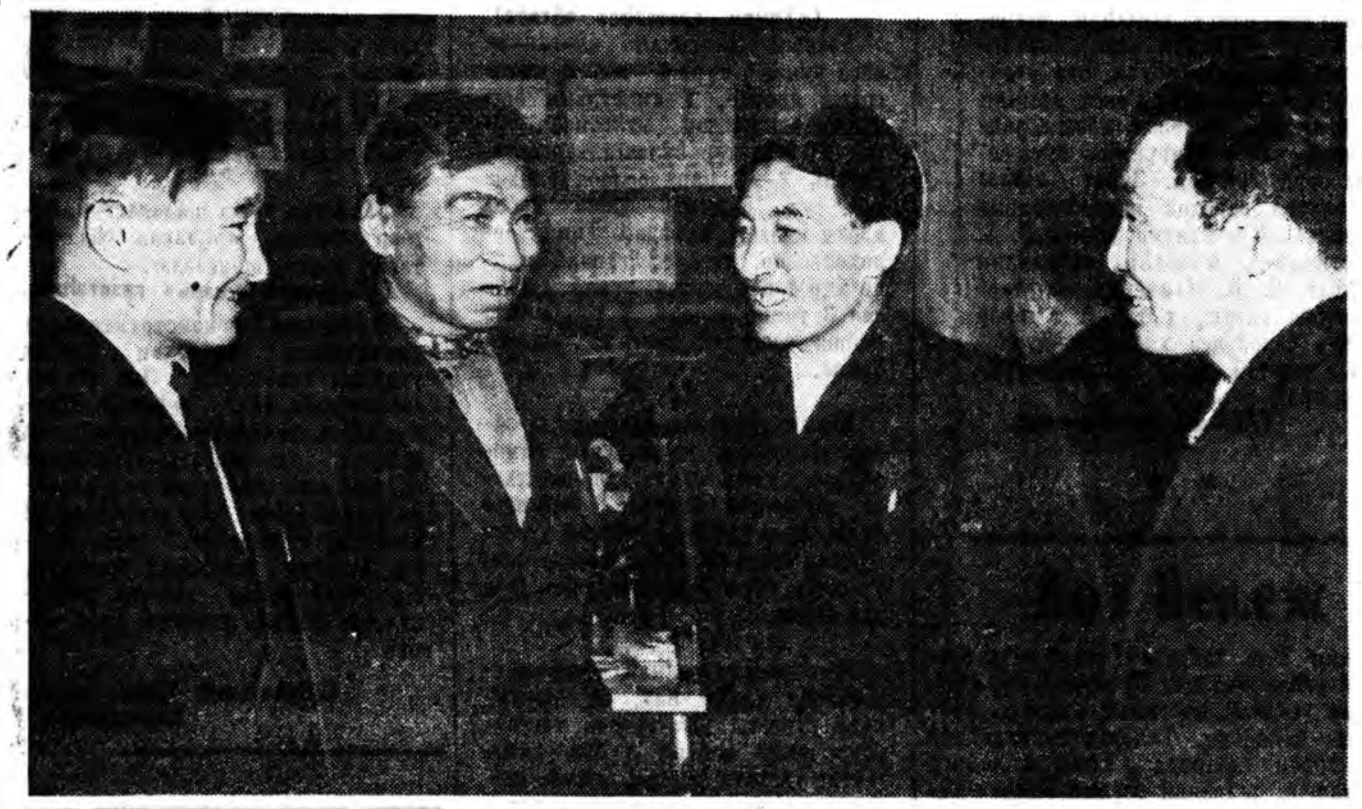
...гэдөөрөө шармайн тэмсэе

...мянган га таряа нёдондонойхиhоо ехээр тариха

...ар бүхы тарялан ...й единицэшье элбэ-...баа совхоз 1961 он-...нгаа хамта 50 мян-...рэлэй единицэ аба-...о бүхы дээрээ 74,4 ...хуряагаа юм. Байг-...а, горох, бобы, саа-...кукуруза ехээр тари-...уулаад, хамта 151 ...ээ бага бэшэ тэжээ-...баха зорилготойбди. ...элбэгээр ургуулжа ...ломжо ехэ. Нёдондо ...лтэй механизатор ...гектарай га бүриhөө ...х хуряагаа.

...дэhээр ороохо та-...бэгээр абажа шада-...хоолоор гүйсэд хан-...манаьшье эрид дээ-...йнь түргэн олошор-... Жэшээлхэдэ, манай ажахы 1960 ондо адууhа малаа үбhэ тэжээлээр 60 процент хангаhан байбал, байгша ондо 82 процент, харин ерэхэ жэлдэ 117 процент хангаха аргатай. Энээнэй ашаар гүрэндэ hү, мяха, үндэгэ элбэгээр худалдагдаха байна. Совхоз үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ 6070 центнер мяха, 20 мянган центнер hү худалдаhан hаа, байгша ондо 7000 центнер мяха, 25 мянган центнер hү тушааха юм.

Ороohото болон пропашной ургамалнуудые улам ехээр тарижа, hайнаар ургуулдаг болохын тула газараа зүбөөр үтэгжүүлхэ, баян урэжэлтэй болгохо ёhотойбди. Тиимэhээ нэн түрүүн фермэ, гүүртэнүүдтэ наг шэбхэ ехээр бэлдэхэ, мүн шэбхэ шорой хоёрые холижо, компост хэхэ тушаа анхаралаа табихабди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): зүблөөндэ хабаадагшад Д. Жамбалов (Улаан-Үдын управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой главна инженер), Х. Ундонов (Чисаанын совхозой агроном), Б. Таханов, Д. Эрдынеев (Саянай совхозой механизаторнууд).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Р. Д. Гонсоруновые мүрысөөндэ уринаб

Саянай совхозой кукурузашан П. Ж. АЮШЕЕВ:

Би дүү хүбүүнтээ хамта 2-дохи жэлээ кукурузашанаар хүдэлнэб. Үнгэрhэн жэл 120 гектар газарта кукуруза таряа hэмди. Тарилгаяа hайса үтэгжүүлэгдэhэн газарта, агротехникын эрхим болзорто хээ hэмди. Тиигээд ургасын хойноhоо харууhалхадаа унтаха нойроо мартажа, үдэр hүнигүй ажаллаабди. Кукуруза залхуу хүндэ дурагүй юм. Зоригтойгоор, ажалдаа дуратайгаар хүдэлөөд байбал, кукуруза урмыеш хухалхагүй. Ашаг ехэтэй энэ ургамалай элбэг ургаса хуряаха гээл hаа, коммунис ёhoор хүдэлхэ хэрэгтэй.

Оролдосотой ажалнай hайн урэ дүн харуулаа hэн. 120 гектарай га бүриhөө 1060 центнер, тэрэнэй 50 гектарайнь тус бүхэнhөө 1500 центнер эшэ набша хуряагдаа. Тиигэжэ 3 мянган тонно кукурузын силос дараhан байнабди.

Энэ жэл 150 гектаота кукуруза тарихамнай. Түрүү арга дүршэлнүүдые hайнаар хэрэглэжэ, hүн эдеэтэй буурсагтай кукурузын эшэ набша хуряаха зорилготойбди. Энэ жэл бүри ехэ амжалта туйлаха зорилго табяад, суута кукурузашан Р. Д. Гонсоруновые социалис мүрысөөндэ уринаб.

Мүрысөөмнай улам эршэдэг лэ

Шэтын областиин хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлдхэхэ управлениин начальнигай орлогшо В. И. ЛЯХОВ:

Шэтын область 1958 онойхидо орходоо тарилгынгаа талмайе 157 мянган гектараар гэхэ гү, али 13,3 процентээр үргэдхэжэ, үнгэрhэн жэл 1 миллион 329 мянган гектарта хүргэhэн байна. Тэрэ тоодо 967 мянган гектарта шэниисэ таряа hэмди. Урзанда жэлэйхидэ орходоо шэниисэ 22 процентээр, ешмээн 2,8 дахин, кукуруза 26 процентээр, саахарай свёкло 1,5 дахин ехээр таригдаа hэн. Тиигэжэ бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй хэмжээн нилээд дээшэлжэ, малай тоо толгой горитойгоор олошоруулагдаа, hү, мяха, абалга хараа байса ургаа.

Энэ жэлдэ областиин таряашад гектар бүхэнhөө 8,5—9 центнер гэхэ гү, али хамта 60 миллион пүүд ороохо таряа хуряахын тула бүхы хүсөө тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэридэ элсүүлхэ байна. Хамта 13 миллион пүүд таряа гүрэндэ худалдаха, мүн урбаhан абаhанаа бусааха байнабди. Иимэ дүн туйлахын тула 1 миллион 128 мянган гектар газар гэхэ гү, али бүхы тарялангай 62,1 процентэ ороохо таряа тарихабди. Үнгэрhэн жэл тон бага хэмжээнэй паар болон зябь хахалагдаа hэн. Тиимэhээ хабарай тарилга эхилхынгээ урда нэгэ миллион гектар паар хахалжа, урэhэ хаяха болонобди. Энээнhээ гадна 400 мянган га паар хахалха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри тон харюусалгатайгаар хэгдэнэ. Январиин 20-ной мэдээгээр бүхы тракторнуудай 57 процентнь, мүн хүдөө ажахын машинануудай 50 процентнь заhабарилагдаа.

Механизаторнуудые hургаха талаар областиин «Путь к коммунизму» колхозой гэшүүдэй дэлгэрүүлhэн үүсхэл бүхы орон соомнай дэлгэрэнхэй. Энэ hайн үүсхэлэй нютаг болохо манай областьдо трактористнуудые hургаха 252 бүлэгтэ 3914 хүн hурана. Комбайнернуудай 132 бүлэгтэ 1751 хүн hуража байна. Тиихэдэ оньhон аргаар үнеэдые hааха мастернууд болохоёо 1978 хүн hуралсана. Мүн училищинуудта олон механизаторнууд hуралсана. Тиигэжэ бүри энэ хабарhаа эхилжэ бүхы техникээ хоёр халаанда хүдэлгэдэг болохомнай.

6 жэлэй туршада кукуруза тарижа байхадаа областьдо эрхим кукурузашад олошоронхой. Жэшээлхэдэ, «1 Мая» колхозhоо орон соогоо суута гараhан Социалис Ажалай Герой Алексей Лисичников, Василий Леонов, «Приаргунский» совхозой нүхэд Лончаков, Прищепа, Агын округой XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Минжуров болон бусад үнгэрhэн жэл урданайхидаал адли гектар бүриhөө 600 центнер кукурузын эшэ набша хуряажа абаа. Тиигэжэ бүхы эрхим кукурузашад энэ жэл хаа хаанагүй гектар бүриhөө 300 центнер ногоон эшэ набша hүн эдеэтэй, мүн бүхы буурсагтайгаар хуряаха зорилго табигдана.

Мүн саахарай свёклын ургаса дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. «Родина» колхозой агроном Елена Ивановна Бессонова 10 гектар газарай га бүриhөө 500 центнер свёкло хуряагаа юм. Тэрэнэй дүршэл хаа хаанагүй дэлгэрүүлэгдэхэ.

Буряадай республикын хүндэтэ механизаторнууд! Мүрысөөтэ ажалаа энэшье жэлдэ улам эршэдүүлэе.

...ар, үшөө дахин шанар

...«Коммунизм» ...на бригадын брига-...ЧКОВ:

...К-гай сентябриин ...умэй түүхэтэ шиид-...бэелүүлэгдэжэ эхил-...газараа зүбөөр эдлэ-... үргэдхэхэ, урга-...лэ талаар манай ...им тэды хүдэлмэри

...ндо колхоздо таряа-...hөө 7,8 центнер ур-...бал, тэрэмнай жэл-...ялжэ, үнгэрэгшэ 18,3 центнер тарян ...й тракторай брига-...hөө дунда зэргээр ...hо абаад, тэрэнэйн-...ай өөрынь үнэ ... хурганхай байна. ...гектарай 31 центнер ...хурягдаа.

...баян ургаса яагаад ...

...рабай эдүүрилгын ... ушартай боло-...хыд бүхы эртын ... имагтал сабэр ... хахалжа бэлдэ-... Бидэ паар хабар ... хахалаад, тэрэнэй ...тор хөөрлөжо, жэг-...үбэргүй, сабэр, зөө-... Ажахыдамнай «Онохойская-4» гэжэ нютагжаhан сортын, хэбтэдэггүй хүдэр hолоомотой шэниисэ бүхыдөө хэрээhэлүүлэн таригдана. Тарихынгаа урда, тариhаншье хойноо газараа катогоор нягтаруулан даруулдаг, тэгшэлдэгбди. Энээнэй ашаар тарянай ургаса буртаг үбhэгүйгөөр, жэгдээр, hайнааршье гарана бшуу.

Колхоздо гол түлэб дүй дүршэлтэй механизаторнууд хүдэлнэ. Тэдэнэр газар хахалха, элдүүрилхэдээ гү, али ургасаяашье хуряахадаа шанарай түлөө шангаар тэмсэдэг. Бултадаа бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлжэ, хэн нэгэнэй газараа гүйхэнөөр, шанар муутайгаар хахалhан байгаа hаань, бригадир, агрономой хэлэлтэгүй өөhэдөө зэмэтэй хүндэнь хахалуулдаг, алдууень заhуулдаг юм. Тракторист бүхэн газараа hайнаар хүдэлжэ дүүрилхэ, тарялангай заха хяраа hайнаар тойрожо хахалха тушаа хүнэй хэлэхые хүлеэнгүй, өөhэдөө хүү бүтээдэг.

Игэжэл бодото зээн ёhoор, үнэн зүрхэнэй hэшхэлээр хүдэлхэ газарнай хүнэй оролдолгые гүйсэд хүлеэдэг байна.

Механизаторнуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүн гаргахада ганцахан зөөлэн хахалага хэhэнинь лэ тоолонгүй, харин хэды шанзан ургаса абааб гэжэ хараада абалсадаг болохо шуу. Энэ тэдэнэй шанарай түлөө тэмсэжэ харюусалгые арид дээшэлүүлхэ бшуу.

Техническэ харууhа шэнэ гуримаар хэхэ

Хүдэриин совхозой главна инженер Ф. И. КУШНАРЕВ:

Урдамнай байhан тон ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ машина техникые зүбөөр ашаглажа, hайнаар заhабарилха, саг болзортонь техническэ харууhа хэхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай.

Тиимэhээ энээндэ гол анхарал хандуулха хэрэгтэй болоно. Тээсгэн республикын делегацитай Омско область ошожо, тэндэхи механизаторнуудай трактор, машинада техническэ харууhа хэдэг, заhабарилдаг дүй дүршэлтэй танилсажа ерээ hэмби. Тэдэнэр ажахы бүхэндэ ябажа, трактор, машинада техническэ харууhа, бага зэргын заhабарилга хэхэ тусхай звено эмхидхээд, hайн түгэс хэрэгсэл, түхеэрэлгэтэй трактор, автомашина үгэнэ. Тус звенодо тусхай мэргэжэлтэй, hайн дүршэлтэй хүнүүд хүдэлдэг. Бэшэ механизаторнуудынь гансал трактор, машинаяа жолоодоод лэ, харин техническэ харууhа хэхэ, заhабарилха тушаа hанаагаа зободоггүй байна. Энээнэй ашаар техническэ харууhан, заhабарилгашье ёhотойл зүбөөр хэгдэжэ, трактор, машинын гэнтэ эбдэрхэ, деталь, частинь сагhаа урид элэхэ ушар үзэгдэхээ болино. Гадна мэргэжэл шадабаригүй гү, али ёhoор зэмсэг, түхеэрэлгэгүй аад, трактор, машинада техническэ харууhа хээбди гэжэ зариман тулиха, түдэгэсэхээ болино ха юм.

Тэдэнэй дүй дүршэлые колхоз, совхозуудтаа үргэнөөр дэлгэрүүлээ hаамнай зохисотой гэжэ hанагдана. Энээн тушаа «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделенинүүд, мастерскойнууд ажахынуудта туhалха зэргэтэй.

Түрүү агротехникэ хэрэглэнэбди

Шергинскэ совхозой главна агроном Т. И. ДУБКОВА:

Үнгэрэгшэ жэлдэ Байгал шадархи манай нютагта хабар, зуниинь хүйтэншэг, сагай уларилай таарамжагүй байбашье hаань, газар тарялангай хубааралгын шэнэ, зүб гурим табиhанай ашаар бараг hайн ургаса абаабди.

Совхоз шэниисэ, горох гэхэ мэтэ үнэтэ ургамалнуудые ехээр тарижа, элбэгээр ургуулаад, урзанда жэлэйхидэ орходоо 24 мянган центнерээр ехэ таряа хуряагаа. Ороohото ургамалнуудай 90 процентнь хэрээhэлүүлэн таригдажа, хүрьhэниинь жэгдэлэгдэн нягтаруулагдаа юм.

Ажахыдамнай нарин зуруудтай сеялкэ хомор байжа, гол түлэб хэрээhэлүүлэн тарихадамнай эртын тарилга зарим тэды удаараа. Саашадаа тиимэ сеялкэнүүдые олоор абажа, ехэнхи таряагаа нарин зуруудтайгаар тарихадамнай ажалынь hураггүй урагшаа ябасатай байха.

Манай эндэ горох hайнаар ургаха байhанаа харуулаа. 411 гектар газарай га бүриhөө дунда зэргээр 11,7 центнер горохой ургаса абтаа. Нёдондоной дүй дүршэл дээрэhээ харахада, га бүридэ 250 килограмм нормотойгоор урэhэ тариhамнай гектарай 18 шахуу центнер ороohон хуряагдаа hэн. Харин гектарай 220 килограмм урэhэ хаяhан газарhаа га бүриин 10—12 центнер ургаса гараа юм. Тиимэhээ горитойшог нормоор тарихада дээрэ.

Шэниисэ улам ехээр тарижа, hайнаар ургуулхын тула мүнөө ургаса багатай газартаа горох, бобы тариха, үтэгжүүлгэшье hайса гаргаад, урэжэлтэй болгохо зорилготойбди. Эндэмнай наг шэбхэ хомор дээрэhээнь торф малтажа, үтэгжүүлгэдэ хэрэглэхэ, малда дэбдихэр хэхэ тушаа hаналаа табиха сагнай ерээ.

...низаторнууд—ехэ хүсэн

...хозой тракторист

... 1958 онhoo хойшо ... трактористаар ху-...соо «ДТ-54» түхэ-...орта ходо хүдэлжэ, ...араа 1700 гаран га ...та хээд, урзанда — ...ёдондо 1361 га зөө-...жэ гараа хүм.

...йнаар, дамтайгаар ...техническэ харууhа ...аhа сагтань хэhэнэй-...жэлhээ жэлдэ ехэ ...дaг. Тиигэжэ заhа-...л, тоhо, түлишэшье ...на.

... тарилга, ургаса ху-... нэгэ газарта 4—5 ...жа, бүлэг бүлэгөө-... Энэ алишье талаа-...хеэр, трактор, ма-...ина, уhаар хангаха, ...ууhа хэхэhээ эхилээд, бэе бэедээ туhалалсажа ябахадамнай таарамжатай. Хоёрдохёор, ажалай бүтээсэ hураггүй дээшэлээ, шанарыньшье hайн байдаг гээшэ. Илангаяа дүршэлтэй трактористнар түрүүшынгээ жэл хүдэлжэ байhан зоноор нэгэ бүлэгтэ хүдэлхэдөө, тэдэнээ hургаха, заажа үгэхэ байна ха юм.

Мүнөө ороohото ургамалнуудай тарилгые улам үргэдхэхэ, шэнэ газар ашаглан элдүүрилхэдээ трактор, комбайн, машина бүхэндэ тон ехэ ажал тудаха болоно. Тиимэhээ механизатор бүхэн улам эршэмтэй hайнаар хүдэлхэ, машина техникээ дүүрэн хүсэндэнь ашаглаха зэргэтэй. Энэ имагтал бидэнэй мэргэжэл шадабари, үүсхэл оролдолгоhоо дулдыдахал. Тиигэбэшье ажахыдамнай техникэ үшөөл олон дутана. Энээн тушаа республикын хүтэлбэрилхы органууд манда туhалха бээзэ гэжэ найданабди.

Мал ажалдахи хүдэлмэриие оньhожоруулга—манай хэрэг

Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» колхозой механик С. И. ВОЛОДИН:

Малай фермэ, гүүртэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньhожоруулха тушаа хэлэхэмни. Энэмнай баhал бидэ механизаторнуудай хабаадаха хэрэг бшуу.

hүүлэй долоон жэлэй туршада колхоздомнай үнеэдэй тоо мүртэй олошороогүй байгаа. Юуб гэхэдэ, фермэнүүдтэ hаалишад дутадаг, ажал хүдэлмэри ёhoор оньhожоруулагдаагүй байhан.

Нёдондо артелиинн правлени, партком намайе Омско область ошожо, үнеэдые оньhон аргаар haaха «карусель» түхеэрэлгэ хаража ерэхыемни эльгээгээ hэн. Тэндэ илангаяа «Ермак» совхоздо тодхогдоhон «карусель» ехэ hонирхолтой. Тус совхоздо 640 үнеэ 9 хүн, тэрэ тоодо 2 механизатор, 4 hаалишан, 2 малшад хараад, hаагаад байдаг юм.

Тиигэжэ тэндэхи «карусель» түхеэрэлгэтэй танилсажа, тэрэниие зохёоhон мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэжэ ерээд, тиимэ түхеэрэлгэ колхоздоо тодхожо эхилээбди. Август hapahaa эхилжэ, Октябриин 45 жэлэй hайндэр болотор тэрэнээ хэжэ дүүргээбди. «Карусель» түхеэрэлгын хүдэлжэ эхилhэнэй ашаар колхозой 2 фермые хамтадхажа, нэгэнэйнь hаалишадые ондоо ажалда табиха аргатай болоо. hаалишадшье ехэл баясадаг болонхой. Мүн энээнэй ашаар абтаhан hүнэй өөрын үнэ сэншье нилээд хямдараа ха юм.

Заhабарилгын завод—...терскойнуудые эмхидхээ

...механическа заво-... Г. ПОПКОВ:

... гол түлэб модоной ...гдэхэ тракторнуу-...г. Зүгөөр хүдөө ...га туhаламжа хүр-...манай заводые үр-... түхеэрэлгээр гүй-...дөө ажахын трак-... заhабарилха арга-... сагта нэгэ жэлэй ...», «С-80» түхэ-...рактор заhабарилха ... мүнөө үедэ заводой ...ошоо. Тиимэhээ энэ ... табижа, туhалха ... колхоз, совхозуудтамнай машина, техникээ гээгдэнги, муу аргаар заhабрилдаг болошоо. Тиихэдээ муу шанартайгаар заhабарилна, ехэ гарза хэнэ. Нэгэ «ДТ-54» трактор заhабарилхадаа 900 түхэригэй хэрэгсэл гаргашалжа байhан ушарнай тон бүтэхэгүй хэрэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, Кабанскын совхоздо нэгэ трактор заhабарилхадань аяар 900 түхэригэй, «Эрдэм» совхоздо 500 түхэригэй запчасть, детальнуудые хэрэглэhэн байна. Иигэжэ жэжэхэн бүлэгөөр, муу түхеэрэлгэтэй байдалдаа трактор заhабарилжа, ажалаа hайжаруулха гээшэ бэрхэтэй хэрэг.

Республикын үйлэдбэриин управленинүүдтэ тракторнуудые заhабарилха завод—мастерскойнуудые эмхидхэхэ шухала.

Техникээ гарза багатайгаар хүдэлгэдэг болое

...хи «Сельхозтехни-... отделениин началь-...В:

...ахымнай шэнэ тү-...эй техникээр хан-...са Мухар-Шэбэрэй ...равлениин ажахы-...актор тоологдоно. ...та оньhон аргаар ... hураггүй дээшэ-...рэй ажахынуудта ... хэгдэдэг хүдэлмэри ...ходоо 64164 гек-... али 27,5 процен-...

...ар машинно-трак-...шөөл хангалтагүй-...и, ехэ гарза хэ-... техникын хүсөөр ...и урдахи жэлэй-...йдоол 2 гектараар ... гаргашань аяар 44,3 мянган түхэригөөр ургашоо. 1 гектар условно хахалалгын өөрынь үнэ сэн 0,33 түхэригөөр нэмээ гээшэ. Тэрэшэлэн үнгэрhэн жэлдэшье ехэ гарза хэгдээ.

Иимэ ехэ гарзаhаа мултархын тула колхоз, совхозуудай бүхы техникэдэ харууhа хэхыень «Сельхозтехникэ» нэгэдэлдэ даалгаха хэрэгтэй гэжэ hанагдана. Зүгөөр техникэ ашаглаха хэрэг ажахынуудай мэдэлдэ байха ушартай. Тиигээл хадаа трактор, машинануудаа дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгэхэ аргатай болохобди. Гадна иимэ хэмжээнүүдые абабал зүйтэй:

Нэгэдэхеэр, колхозуудай тракторно-таряан ажалай бригадын бригадирнуудай түлөөhые машинно-тракторна паркын хүдэлмэриие, мүн хуряагдаhан ургасын хэмжээе харалсан түлэдэг болохо.

Хоёрдохёор, механизаторнуудта правительствын дурадхаhан нэмэлтэ түлөөhэ үгэдэг болохо шухала. Тарилгын үедэ абаха түлэбэриинь 25 процентые, паар хахалалгада — 30 процентые, ургаса хуряалга, тэжээл бэлэдхэлгэдэ —35 процентые, намарай паар хахалалгада 45 процентые нэмэлтэ түлөөhэндэ үгэдэг болобол механизаторнуудай ажаллаха урма зориг горитойгоор дээшэлхэ гээшэ.

Гурбадахяар, хоёр халаанда хүдэлдэг болохын тула трактористнууд, комбайнернууд, жолоошод олоор бэлдэгдэхэ ёhотой.

Эдэ дурадхалнууд хараада абтажа, машинно-тракторна паркын хүдэлмэри ойрын болзорто hайжаруулагдажа, гарза багатай болгогдохо бэзэ.

Үйлэдбэриин шэнжэ баримталан...

«СССР-эй экономико хүгжөөхэ, арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилхэ тухай» Н. С. Хрущевой элидхэл КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ зүбшэн хэлсээд, партийна органуудые үйлэдбэриин шэнжэ баримталан байгуулха шухала гэжэ тоолоhон байна.

«Үйлэдбэриин шэнжэ баримталан партийна органуудые байгуулхада, промышленность, барилга ба хүдөө ажахые улам тодорхойгоор, hайнаар хүтэлбэрилхэ арга олгоно, үйлэдбэриин асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдана» гэжэ Пленумэй тогтоол соо хэлэгдэнэ. Манай ажабайдалай эрилтэ иимэ хубилалтын шухала болоод байhые тодорхойлно.

Энээнhээ урда тээ үйлэдбэриин шэнжэ баримталха гурим партийна эхин организацинуудта хабаатай байгаа. Үйлэдбэриин шэнжэ баримталан, ажал, хэрэгэйнь талаар коммунистнуудые нэгэдүүлхэдэ партийна организацинуудай гол анхарал үйлэдбэриин асуудалнуудта хандуулагдаха гэжэ ажабайдал харуулaнхай.

Районой, городой, областной партийна организацинууд нютаг нютагаараа хубаагдадаг гурим баримталжа байгуулагдадаг байгаа. Район, область, национальна республиканууд болон манай ороной хубаагдадаг дээрэhээ иимэ гурим байhан гээшэ. Жэшээ болгон манай республикые хараад үзэе. Гушаад оной үеэр манай республикын дэбисхэр дээрэ районууд бии болоhон юм. Энээнэй урда тээ Дээдэ Үдын, Троицкосавска ба Баргажанай—иимэ гурбан уезднүүд байhан түүхэтэй. Гушаад оной hүүл багаар эдэ гурбанай орондо 15 аймаг бии болоо. hүүлээрнь Эсэгэ оронhоо хамгаалгын дайнай үедэ аймагууд үшөө нэмэжэ 23 болоо hэн. Тэрэ үедэ иимэ хубаарилга хэрэгтэй байhан юм. Юуб гэхэдэ, Буряад ороной ажахы тиихэдэ нүүдэл, үмсын зандаа байгаа. Колхозууд hаяхан лэ байгуулагдажа эхилhэн үетэй hэн. Олон газар нютагуудта партийна, комсомолой ячейкэнүүд гэжэ байгаагүй. Хүдөөгэй ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхын тулада, тэрэ үе сагтань тааруулан аймагай партийна организацинууд хэрэгтэй байhан гээшэ.

Мүнөө хүдөө нютагай байдал үндэhөөрөө хубиланхай. Томо гэгшын колхоз, совхозууд бии болонхой хүгжэ байна. Тэндэ партийна ба комсомолой организацинууд ургаа, мэргэжэлтэд олон болоо. Иимэ үе сагта захиргаанай талаар аймагууд болон хубаарилга хэрэгтэй бэшэ. Тиигээдшье hүүлэй үедэ аймагууд томодхогдожо, 17 болоо hааб даа. Хэды тиигэбэшье манай аймагууд хүн зонойнгоо, колхоз, совхозуудайнгаа тоогоор багашагууд шэгээрээ үлэhэн байна.

Аймаг аймагаар хубаарилагдаhан гуримай ёhoор байгуулагдаhан партиин райкомууд бүхы асуудалнуудта хамаархадаг, иигэжэ хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал олон юумэндэ hамаардаг байгаа. Энэнь үнэндөө юун болоноб гэхэдэ, партиин райком ажахын бүхы hалбариие адли тэгшээр хүтэлбэрилжэ шаданагүй: нэгэ үедэ хүдөө ажахые, нүгөө үедэ промышленностиие хүтэлбэрилхэ баатай болоно.

Захиргаанай талаар иимэ байха үедэ кадрнуудые хубаарилан томилходо арга хургань олдодоггүй байгаа. Жэшээнь, партиин райкомуудай секретарьнуудые, аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэнэрые шэлэн олохо болоходо, жэшээнь Кабанскын, Загарайн, Сэлэнгын аймагуудта ямаршье мэргэжэлтэй хүнүүдые табихань бэрхэтэй байдаг hэн. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэй хүниие табилтай гү, али промышленность мэдэхэ хүниие томилолтой гү. Энээниие шиидхэхэдээ эдэ хоёр hалбариин ямар нэгэндэ хохидол ушаруулагдадаг байhан юм.

Иигээд байхадаа, тэрэ үе сагтаа hайн байhан аад, мүнөө hаад тойбо татажа эхилhэн хуушанайударидалгын гурим шэнэлэгдэhэн байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ударидалгые улам нарижуулха зорилгоор нёдондо жэлэй март hapa соо болоhон КПСС-эй ЦК-гай Пленум колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдые байгуулха шухала гэжэ тоолоhон байна. Энээнэй үндэhөөр манай республика дотор 4 иимэ управлени бии болгогдоо hэн. Үйлэдбэриин эдэ шэнэ зургаанууд hайн байhанаа дары тодоруулан харуулаа.

Эдээнэй дүй дүршэл хараадаа абажа, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум районуудые томодхоhоной үндэhөөр колхоз, совхозуудай управленинүүдые байгуулбал, дээрэ гэжэ тобшолол хэбэ. Хүдөөгэй партиин райкомуудай орондо үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүдые байгуулха гэжэ шиидхэгдээ.

Энэ Пленумэй заабари бэелүүлэн, партиин областной комитет республика дотор үшөө дүрбэн управлени байгуулха гэжэ шиидхэбэ. Иигэжэ хамта 8 үйлэдбэриин управлени байгуулагданхай.

Колхоз, совхозуудай управленинүүдтэ партийна конференцинүүд үнгэргэгдэжэ, парткомууд hунгагдаба. Колхоз, совхозуудай партийна организацинуудhаа гадна хүдөө ажахын үйлэдбэритэй холбоотой соёл культурын, медицинын, hургуулинуудай партийна организацинуудые эдэ парткомууд ударидаха юм. Партком бүхэндэ хоёр хоёр орлогшонортой, секретарь, хэдэ хэдэн партийна эмхидхэлшэд -инспекторнууд хүдэлхэ юм.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй дэбисхэр дээрэ байhан предприяти, барилгануудай партийна организацинуудые ударидахын тулада промышленно-үйлэдбэриин: Сэлэнгын, Прибайкалиин, Загарайн парткомууд байгуулагданхай. Улаан-Үдэ городто партиин райкомууд, горком урдынхяараа үлэнхэй.

Республикын зургаанууд тэрэ шэгээрээл үлэбэ. Партиин нэгэ обком байха. Зүгөөр, промышленна үйлэдбэри ударидаха бюро, хүдөө ажахын үйлэдбэри ударидаха бюро байгуулагданхай. Зүүн-Сибириин экономическа райондо нэгэ совнархоз байгуулагдаба.

Манай орон дотор иимэ хубилалтанууд болобо. РСФСР-эй олохон хизаар, областьнууд дотор хизаарай, областной хоёр хоёр партийна организацинууд байгуулагдаба. Эдээнэй нэгэниинь промышленность, барилга ба транспортдо хүдэлдэг коммунистнуудые, мүн промышленна үйлэдбэри ба барилгатай холбоотой научно-шэнжэлэлгын институдуудта, проектнэ болон бусад эмхи зургаануудта хүдэлдэг коммунистнуудые нэгэдүүлнэ. Нүгөө бюронь колхоз ба совхозуудта хүдэлдэг, туршалтын станцинуудта, хүдөө ажахын институдуудта болон эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта, мүн хүдөө ажахын түүхэй эд болбосоруулдаг предприятинууд ба бэлэдхэлэй эмхи зургаануудта хүдэлдэг коммунистнуудые нэгэдүүлнэ.

Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэри ударидаха талаар шэнээр байгуулагдаhан партийна органууд хадаа хизаарай ба областной парторганизацинууд тухай КПСС-эй Уставай заабаряар, тиихэдэ колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүд хадаа городой ба районно партийна организацинууд тухай КПСС-эй Уставай заабариин ёhoор ажал ябуулгаяа бэелүүлхэ юм.

Арадай ажахын хүтэлбэрилгэ hайжаруулха зорилгоор КПСС-эй ЦК-да, Союзна республиканудай компартиин ЦК-нуудта промышленна үйлэдбэри ударидаха ЦК-гай бюро, мүн хүдөө ажахые ударидаха ЦК-гай бюро байгуулагданхай. Республикын удха шанартай бүхы асуудалнуудые шиидхэхын, хоёр бюрогой ажал ябуулга тааралдуулан зохилдуулхын тулада союзна республиканудай компартиин ЦК-нуудта президиумууд байха юм.

Иимэ болоходоо партиин байгууламжада үйлэдбэриин шэнжэ баримталагдана гээшэ. Шэнэ байгууламжа юугээрээ hайн бэ? Нэгэдэхеэр, партийна организацинуудай гол хүсые үйлэдбэри хүгжөөхэ шухала асуудалнуудта зорюулжа, промышленность ба хүдөө ажахые тодорхой hайнаар хүтэлбэрилхэ арга олгоно.

Хоёрдохёор, арадай ажахын арга боломжонуудые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ, эрдэм техникын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтые нэбтэрүүлхэ эрхэ нүхэсэл олгоно.

Гурбадахяар, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые зүбөөр шэлэн олоходо туhална, парти ба правительствын шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ бүри hайнаар шалгаха, хинаха хэрэгтэнь партийна органуудта туhална.

Үйлэдбэриин шэнжэ баримталhан гурим хадаа соёл гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, ажаhуудалай асуудалда партийна организацинууд хамаархагүй гэhэн удхатай бэшэ юм. «Харин үйлэдбэриин асуудалда гол анхаралаа хандуулхадаа, партийна организацинууд эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам тодорхойгоор ябуулжа шадаха, тэрэниие промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэритэй нягта холбоотой болгохо байна. Иигээд байхадаа эдэ бүхы хубилалтын гол удха хадаа партиин ба тэрэнэй органуудай хүсые коммунис байгуулалтын шухала зорилгонуудые бэелүүлгэдэ зорюулха гэhэн болоно» гэжэ Н. С. Хрущев заана.

Партийна хүтэлбэриие хубилгаhан ушар хадаа КПСС-эй XXII съезд дээрэ баталан абтаhан коммунис байгуулалтын агууехэ Программа амжалтатайгаар бэелүүлхэ шухала арга нүхэсэл мүн болохонь дамжаггүй.

Н. БАЛДАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной янзариин 29.

Волго мүрэн дээрэ болоһон тулалдаанай 20 жэлэй ойдо

★

Волгоград шадар хүреэлэгдэһэн немец-фашис сэрэгүүдэй усадхагдаһан сагһаа хойшо 20 жэл февралиин 2-то гүйсэхэнь. Волго дээрэ болоһон агууехэ тулалдаанда заводууд болон фабрикануудта байгуулагдаһан истребительнэ отрядууд ехэ баатаршалга гаргаһан байгаа. Эдэ отрядуудай байлдагшад Совет Армиин сэрэгшэдтэй зэргэлэн ябажа, дайсаниие хайра гамгүйгөөр бута сохилсодог байгаа. **Зураг дээрэ:** тракторна заводой истребительнэ батальоной командир байһан К. А. Костюченко, штабайнь начальник байһан Б. Б. Панченко. Баатаршалгын үдэрнүүд тухай тэдэнэр һанаа сэдьхэлээ хүдэлгэн дурдадаг, сэрэгэй үеын документнүүдые иран харадаг байна.

ТАСС-ай фотохронико.

★ ★

Һүртэ ехэ тулалдаанай 20 жэлэй ой

Волго мүрэнэй эрье шадар 20 жэлэй саада тээ һүртэ ехэ дайн байлдаан болоо һэн. Энэ тулалдаанда совет сэрэгшэд тон гайхамшагта амжалтануудай нэгые туйлаа бэлэй. Эсэгэ ороноо хамгаалха Агууехэ дайнай түүхэдэ Волго мүрэн шадар болоһон энэ тулалдаан алдартай хуудаһан боложо ороһон түүхэтэй.

Энэ туйлай ехэ тулалдаан тухай мэдэхэ юумэнүүдээ хуряангыгаар хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Европодо хоёрдохи фронт нээгдээдүй байгаа һэн. Энээниие хараада абажа, Гитлерэй командовани 1942 оной зун бүхы хүсэеэ суглуулан, Советскэ Союзда эсэргүүгээр хаяһан юм. Советско-германска фронтын урда талын тулалдаан ямараар үнгэрнэб, тэрээнһээ манай Эхэ ороной хуби заяан, бүхы Европын хуби заяан горитойгоор дулдыдаха байгаа. Эгээл тиимэһээ Волго мүрэн шадархи тулалдаанда тон ехэ анхарал табигдаа бэлэй.

Городые сүлөөлхэ байлдаан үдэр һүнигүй үргэлжэлөө. Фюрерэй захиралтые дүүргэхын зорилгоор дайсад городые бүхы талаһаань, агаарһаашье хэрзэгы муухайгаар добтолжо байгаа һэн. Волгоградска фронтын сэрэгшэд айхабтар ехэ зоригтойгоор Волго мүрэнэй эрье дээрэхи энэ городые хамгаалжа, дайсадай дивизинүүдые бута сохижо байгаа бэлэй, Советскэ Союзай Маршал Еременко, сэрэгэй Соведэй гэшүүн генерал-лейтенант нүхэр Хрущев эндэхи фронтые толгойлжо ябаа.

Городые хамгаалха дайн байлдаанай үедэ Волго мүрэнэй эрье шадар дайсадай 183 мянга таран сэрэгшэд алуулһан. 500 мянган сэрэгшэд шархатаһан байна. Алдар сууда гараһан 62-дохи, Советскэ Союзай Маршал В. И. Чуйковой командалдаг гвардейскэ 8-дахи армиин сэрэгшэд түүхэдэ үзэгдөөгүй баатаршалга, шэн габьяа харуулһан түүхэтэй.

Манай 62-дохи армиин сэрэгшэдэй ёһотойл баатарнууд байһаниие нүхэд Болотко, Алейников, Самойлов, Беликов гэгшэдэй хэрэгүүд тодорхойлжо үгэнэ. Немецүүдэй 30 танктай, нэгэ батальон тухай болохо ябаган сэрэгшэдтэй эдэ совет дүрбэн баатарнууд тулалдажа, дайсадаа илажа гараһан юм. Эдэ баатарнууд дайсадай 15 танкые эбдэн һалгажа, хинан хамгаалжа байһан газар тээшээ дайсадые табяагүй һэн. 1942 оной октябрь, ноябрь һарада эгээ ехэ, шуһата тулалдаанууд болобо. Гитлерэй захиралтые дүүргэхын түлөө дайсад шэнэ, шэнэ дивизинүүдые дайн байлдаанда оруулжа байгаа. «Красный Октябрь» заводые Щорсын нэрэмжэтэ манай 45-дахи дивизи хамгаалжа байгаа. Заводой мартеновскэ цехые Багунска полк хамгаалаа. Мартеновскэ цехэй нэгэ хубинь удаахан саг соо манай гарта ороо һэн. Бэшэ хубииень немецүүд эзэлээд байба. Гэр бүхэнэй, шардааг бүхэнэй түлөө шуһата тэмсэл болодог һэн. Тиигэжэ гурбадахи номерой конторо октябриин 15-да хэды дахин маанадай болоһон, хэды дахин дайсадай гарта ороһон юм. Һүүлэй һүүлдэл 3-дахи конторые бидэнэр одоол абажа, һанаагаа амараа һэмди. Тиихэдэ «Павловай гэр» гэдэг ёһотойл хэрэм болгогдоһон байгаа. Дүрбэн шардаагтай тэрэ гэртэ немецүүдэй байрлаад байхадань үсөөхэн совет сэрэгшэд туйлай ехэ зориг гаргажа, дайсадые тэндэһээнь үлдэжэ гаргаа. Эдэ баатарнууд тэрэ гэрыень эзэлээд, 58 үдэрэй туршада түүхэдэ үзэгдөөгүй баатаршалга гарган, хинан хамгаалжа байгаа бэлэй.

Агуу ехэ Октябриин 25 жэлэй ойн болохоёо байхада Волго мүрэн шадарай хэрэмые хамгаалагшад совет арадтаа тангаригаа үгэһэн юм. Волгоградые заабол хамгаалан абаха гэжэ бидэнэр тангариглаа бэлэйбди. Юуб гэхэдэ, манай һайхан Эхэ ороной хуби заяан, совет арад зон эрхэ сүлөөтэй байха гү, али үгы гү гэһэн асуудал шиидхэгдэжэ байгаа бшуу. Волго мүрэн шадархи городые дайсадай гарта яажашье байгаа һаа үгэхэгүйбди, дайсад гансал маанадай үхэһэн бэе дээгүүр гараха аргатай гээд бидэнэр тангариглан шиидээ бэлэйбди.

Волго мүрэнэй эрье шадар болоһон шуһата ехэ тулалдаанда хабаадаһан баатарнууд тангаригаа нангин ёһоор бэелүүлээ.

Баруун Урда, Донской, Волгоградска фронтнуудай сэрэгшэд дайн байлдаанай түүхэдэ дуулдаагүй богонихон болзор соо, дүрбэн үдэрэй туршада 330 мянган сэрэгшэдтэй Гитлерэй эгээ шалгарһан хоёр армиие Волго мүрэн шадар хүреэлээд, бута сохин һалгаһан юм.

Дайн байлдаанай түүхэдэ баатаршалгын иимэ жэшээнүүд үшөө дуулдаагүй бшуу. Волго мүрэнэй эрье шадар болоһон тулалдаанай һүүлээр 91 мянган гитлеровецүүд, фельдмаршал Паулюс түрүүтэй 24 генерал манай гарта ороһон байна.

Волго мүрэн шадар совет сэрэгшэдэй амжалтатайгаар дайсадтаа добтолон ороходо, манай бүхы сэрэгшэдшье баһал дайсадаа намнажа эхилээ һэн. Иигэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай ябаса эрид хубилгагдажа, немецко-фашистска эзэмдэгшэд совет газар дээрэһээ хаа хаанагүй үлдэгдэжэ эхилээ.

Волго мүрэнэй эрье шадар илалтын туйлагдаһанай һүүлээр. февралиин 2-то дайсадай сэрэгые хүреэлэлсэһэн бидэнэр Паулюсай сэрэгүүдые усадхан һалгаһан, плендэ абаһан байнабди. Тиигээд тулалдаанай болоһон газарһаа 1500 километр саашаа, дайсанай эзэлжэ байһан газар руу сүмэ сохин оргоо һэн.

Волго мүрэн шадар туйлагдаһан илалтамнай уласхоорондын ехэ удха шанартай байгаа. Немец эзэмдэгшэдэй иигэжэ бута сохигдоһоной һүүлээр Япони, Турци СССР-тэ эсэргүүгээр добтолон орохоёо арсаха баатай болобо.

Волго мүрэн шадар болоһон тулалдаанай һүүлээр немецко-фашистска арми һандаран һалажа эхилээ. Саашадаа немец эзэмдэгшэд доройтоһоор доройтоо бэлэй.

Фашис Германиие совет сэрэгшэдэй илаһанай һүүлээр эб найрамдалда дуратай совет хүнүүд айхабтар ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр амгалан тайбан ажалаа бүтээжэ эхилээ.

Гэбэшье США толгойлогшотой баруун гүрэнүүд арадуудай амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулха харата муухай һэдэлгэнүүдээ бэелүүлжэ эхилээ һэн. Тэдэнэр социалис гүрэнүүдтэй амгалан ёһоор мүрысэхэеэ айна, Германитай эбэй договор баталха хүсэлгүй байна бшуу. Харин шэнэ дайн байлдаагаар жүрөөдэдэг Бонной хорото этэгээдүүдые али болохо аргаар тухирна, дэмжэнэ.

Эзэрхэг түримхэй һанаашалгатай империалис бүлэглэлнүүд дэлхэйн термоядерна дайе эхилхэ харата муухай һэдэлгэтэй. Совет арад зон, эб найрамдалда дуратай дэлхэйн бүхы хүн зон дайн байлдаае үүсхэхэ дуратайшуулые саг үргэлжэ элишэлэн шүүмжэлжэ, амыень таталжа, хододоо хёрхо һэргэг байха нангин уялгатай болоно.

Зүгөөр империалис этэгээдүүдэй социалис гүрэнүүдтэ добтолон орохо болоо һаань, манай совет арад зон, совет сэрэгшэд хэдыдэшье хатуу харюу үгэхөөр бэлэн байдаг ха юм.

Т. Олоев,

Волго мүрэнэй эрье шадар болоһон дайнда хабаадагша, гвардиин подполковник.

БААТАРНУУД БААТАРНУУД ТУХАЙГАА ХӨӨРЭНЭ

ВОЛГОГРАД, январиин 23. (ТАСС-ай корр.). Запаста гараһан генерал-майор И. К. Морозов «Полкнууд гвардейскэ ёһоор тулалдаа һэн» гэһэн ном гаргаа. Генерал-майор И. К. Морозов 422-дохи стрелково дивизиие Волго мүрэн шадар болоһон дайн байлдаанай үедэ командалһан юм. Тус дивизиин сэрэгшэд дайсадай 20 мянга гаран солдат, офицернүүдые һалгаһан, 14 мянга шахуу гитлеровецүүдые плендэ абаһан, сэрэгэй олон техникэ, машинануудые гартаа оруулһан түүхэтэй. Сэрэгшэдэйнгээ үзэгдөөгүй ехэ зориг, баатаршалга энэ байлдаанда гаргаһан тухай генерал-майор Морозов бэшэнэ.

Герой-город шадар немецко-фашистска сэрэгшэдые бута сохиһоор 20 жэлэй ойдо зорюулан И. К. Морозовой энэ номые Волгоградай номой хэблэл гаргаба.

«Волгын түлөө тулалдаан» гэһэн гаршагтай ехэ ном горитойгоор нэмэгдэжэ, дахин хэблэгдэн гараһан байна. Энэ дайн байлдаанда хабаадаһан ябаган сэрэгшэд, артиллеристнүүд, таннистнууд, летчигууд, арадай сэрэгшэд, хамта 64 хүнүүд энэ ном бэшэлгэдэ хабаадаа. 330 мянган тоотой дайсадай сэрэгшэдые хайшан гэжэ хүреэлһэнээ, бута сохиһоноо тэдэнэр бэшэнэ.

«Түрэл городоо хамгаалха дайн байлдаанда арадай сэрэгшэдэй хабаадаһан тухай» номууд, «Волгоградай зэбсэгтэ отрядууд тухай» номууд, герой-город тухай нютагай поэдүүдэй бэшэһэн шүлэгүүдэй суглуулбари хэблэгдэн гарахаяа байна.

Улаан эшэргэнэ (корь) илагдаха ёһотой

Хүн түрэбэ... Тэрээнэй саашанхи ажабайдал ямар болохые мэдэхэнь тон бэрхэтэй бэээ даа. Эли мэдээжэнь юуб гэхэдэ, тэрэ хүн бага балшар наһандаа заабол улаан эшэргэнээр үбдэдэг ушартай.

Зайлуулашагүй зоболон болохо улаан эшэргэнээр үхибүүдэй үбшэлдэг ябадалтай хүнүүд һурамхи болошоһон байна. Гэбэшье энэ аюултай үбшэнһөө зайсуулха аргые врачнууд бэдэржэ байдаг. Теэд энэ талаар шухала үрэ дүн туйлагдаба.

Ленинградтахи Пастерай нэрэмжэтэ эпидемилоги болон микробиологиин институдай бүлэг эрдэмтэд улаан эшэргэнэһээ хамгаалха арга олоһон байна. Тэдэ эрдэмтэдэй нэрые дурдабал: СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин корреспондент-гэшүүн профессор Анатолий Смородинцев, ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд, медицинын эрдэмэй кандидадууд Людмила Бойчук, Елена Шишкина, тэдэнэй залуу туһалагшад, бага эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд Валентина Мешалова, Людмила Тарос гэгшэд болоно.

АПН-эй корреспондент Михаил Петухов тэрэ шэнэ арга тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень профессор Анатолий Смородинцевые гуйба.

— Улаан эшэргэные бараг, хүнгэн үбшэн гэжэ тоолодог бодол тон гүнзэгы алдуутай бодол,— гэжэ эрдэмтэ хөөрэнэ. Улаан эшэргэнэ үбшэн жэл бүри манай юртэмсын хоёр миллион гаран үхибүүдэй ами наһые таһална. Экономическа талаар гээгдэнги арадуудай дунда хосород илангаяа ехэ байдаг.

Советскэ Союз дотор улаан эшэргэнэһээ наһа бараха ябадал мүнөө арбаад дахин үсөөрүүлэгдээ. Гэбэшье сагаан сэсэг (оспа), скарлатина, полиомиелит гэхэ мэтын халдабаритай үбшэнүүдһээ хамгаалдагтал тиимэ найдабаритайгаар улаан эшэргэнын халдабариһаа хамгаалха аргые совет медицинэ олоогүй байһан юм.

Харин мүнөөл тиимэ найдабаритай арга олдоо гэжэ лаб хэлэгдэхэ болобо. Энэ аргамнай — бидэнэй бии болгоһон тон найдамтай амиды вакцина болоно.

Улаан эшэргэнын халдабаринь юрын микроскопоор үзэгдэхэгүй тон жэжэ хорхой (вирус) байдаг. Иимэ үбшэнтэй үхибүүнэй хажуугаар халта гараһан элүүр үхибүүнэй амисхаал руу тэрэ вирус оромсоороо халдабарита үбшэн хүрэжэ эхилдэг байна.

Тэрэ вирустай хатуу тэмсэжэ, хүнэй махабад диилэжэ гарадаг. Теэд энэ илалтань нилээд ехэ зоболон эдлэһэнэй һүүлээр олдожо, дахяад энэ үбшэндэ нэрбэгдэхэгүй болодог юм.

Улаан эшэргэнэдэ нэрбэгдэхэгүй байха аргые хүнэй бэедэ аюул зоболонгүйгөөр олгохо зорилго бидэнэй урда табигдаһан байгаа. Яажа туһалхаб?.. Халдабарита вирустай тэмсэлдэ амиды вакцинууд хамагай ашагтай байһаниие бодото ажал гэршэлэн тодоруулаа һэн: сагаан сэсэг, хумхаа, полиомиелит гэхэ мэтын олон үбшэнүүдһээ һэргылэн хамгаалха хэрэгтэ амиды вакцина ёһотой эрид хубилалта гаргаһан юм. Тусхай аргаар һуларуулагдаһан тус үбшэнэй халдабарита хорхой амиды вакцинай бүрилдэлдэ оруулагдана. Тиимэ һулаан һуларуулагдаһан вирус хүнэй бэедэ таригдахадаа хүндөөр үбшэлүүлхэгүй болобошье тэндээ олошорон үдэжэ, ёһотой улаан эшэргэнын халдабариһаа хүнэй бэеые үни удаан хамгаалжа шададаг.

Улаан эшэргэнын вакциные бидэ 1958 онһоо хэжэ эхилээ һэмди. Энээниие бии болгохын туда яажа бэдэрһэн, ямар шэнжэлэлгэ шалгалтануудые хэһэнээ хэлээд яахаб. Тэрэ бүгэдэ үнгэрһэн хэрэг. Урдаа табиһан зорилгоёо гүйсэдхэжэ шадаабди. Мүнөө манай институдта тиимэ шэнэ вакциные элбэгээр үйлэдбэрилгэ зохёогдожо байна.

Улаан эшэргэнын тарилгые юрэдөөл нэгэ удаа хэдэг. Үхибүүнэй арһа мяханай забһарта хахад кубик вакцина таряад, тэрээнтэй нэгэн зэргэ бэеынь ондоо тээ баһа тиимэ хэмжээнэй гаммаглобулина гэжэ эмээр үшөө таридаг байһан юм.

Тарилга хэһэнэй хойно долоо гү, али хоёр долоо хоноод байхада тэрэ үхибүүнэй бэедэ улаахануудһэбхи гаража, бага зэргэ халуурлжа, улаан эшэргэнээр үбдэһэнэй шэнжэ бии болодог. Теэд энэнь хоёр хоногһоо удаан болонгүй үнгэржэ эдэгэдэг байна. Харин иигэжэ бага сага үбдэһэнэй хойно тэрэ үхибүүндэ улаан эшэргэнын халдабари хүрэхэеэ болишодог байна.

Иимэ тарилга хэһэнэй хойно хэр үни улаан эшэргэнын халдабариһаа хамгаалагдахаб? Манай ажаглаһанай ёһоор, дүрбэн жэлэй урда тиимэ тарилга хүүлэһэн үхибүүдэй нэгэндэшье улаан эшэргэнэ халдаагүй байһаар.

Үхибүүндэ нэгэ доро хоёр тарилга хэхэдэ үбшэнтэй байха. Тиимэһээ мүнөө улаан эшэргэнын эсэргүү шэнэ вакцина бии болгогдоод гаммаглобулинаар тариха ябадал хэрэггүй болобо.

Мүнөө манай орон дотор улаан эшэргэнын халдабарида эсэргүү тарилгые хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулжа эхилээ. 1962 оной туршада найма хүрэтэр наһанай хоёр зуу мянган хүүгэдтэ тарилга хэгдэбэ. Энэ талаар совет врачнуудай үшөө хоёр жэл ажаллаад байхада улаан эшэргэнын хамшаг хойшолонгүй дарагдаха болоно.

Улаан эшэргэнын халдабариһаа һэргылхэ туһа ехэтэй амиды вакцина бии болгохын тула Совет болон Америкын эрдэмтэд хүсэеэ нэгэдүүлэн ажаллаһан байна. Манайхидал адлирхуу эм бэлэдхэжэ, шалгалтаар һайн үрэ дүн үзүүлһэн профессор Эндерсон гэгшын амжалтада бидэ баяртайбди.

Полиомиелит, сагаан сэсэг болон бусад халдабарита үбшэнүүдһээ һэргылхэ медицинскэ эмээр хариин олон оронуудта Советскэ Союзай туһалдаг байһаниинь эли мэдээжэ. Мүн улаан эшэргэные усадхаха тэмсэлдэ дэлхэйн арадуудта СССР хани ёһоной туһаламжа үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй. Тиигэжэ халдабарита үбшэнүүдэй нэгэн—улаан эшэргэнэһээ хүн түрэлхитэниие бүримүһэн аршалан хамгаалха саг ойро болоо.

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной январиин 29.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

Новосибирск городой хүн зон 1962 ондо миллион үлүүтэй болоо. Энэ хадаа ороной зүүн талын хубида миллион хүн зонтой болоһон түрүүшын город, Совет Сибириин промышленна, соёл культурын, эрдэм ухаанай томо центр болоно.

(«Труд» газетэһээ абтаба).

Хээрын гансахан хулганаан нэгэ зунай турша соо 3 килограмм орооһо, 7 килограмм эшэ набша эдидэг юм. Хулганаан бүхэн 10 хүрэтэр зулзага гаргадаг. Тэдэнь 2—3 һара болоод байхадаа, тус бүридөө үшөө арба-арбан зулзага түрэдэг. Тиимэ болохолоороо, нэгэ хулганаан мянга хүрэтэрөө үдэжэ, зунай турша соо 3 тонно орооһо, 7 тонно эшэ набша зооголон залгижа шадаха байна.

⁂

Юрын зүгы «ниидэлгынгээ зарим шанараар» мүнөө үеын самолёдһоо булюу байдаг. Жэшээлхэдэ, мүнөөнэй самолёт өөрынгөө бүхы шэгнүүрэй дүрбэнэй нэгэ хубиин шэнээн ашаа даадаг юм. Тиихэдэ зүгы өөрынгөө тоһо даадаг байна.

⁂

Нэгэ гектар талмай дээрэ жэгдэхэнээр адхаа һаа, 30 сантиметр гүнзэгы уһа сөөрэм тогтоохоор шииг нойтые (уһые) нэгэ гектар газарта ургажа байһан шэниисэ хүсэдөөр эдеэшэхэ хүрэтэрөө бэедээ татажа абадаг.

⁂

Зүгын хэды шэнээн үе соо амиды байлга тэрэнэй «түрэһан» сагһаа дулдыдадаг юм. Июньдэ «түрэһэн» зүгы 48 хоног соо амиды ябадаг. Хэрбээ июльдэ гараһан байгаа гээшэ һаа, 20 хоноод набшаһанай шарлахын урдуур хосордог юм. Намар гараһан зүгы эгээн лэ «ута наһатай» байдаг. Тэдэнэй зариманиинь 10 һарын турша соо амиды байдаг. Энэ хадаа зүгынүүдтэ эгээн лэ «ута наһан» болоно.

⁂

Тахяагай үндэгэ 3-һаа 5 минута хүрэтэр шанаха хэрэгтэй болодог һаань, страусай үндэгэ 4 часай турша соо шанаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, иимэ нэгэ үндэгэн тахяагай 36 үндэгэнэй шэнээн юм.

⁂

Бэгсэргын нюдэн эрьелдэдэггүй, харин тэрэнэй хүзүүн нугархай уянаар, түргэнөөр хүдэлжэ байдаг. Бэгсэргэ толгойгоо 180 градус хүрэтэр эрьюулжэ, ара таладаа боложо байһан юумые хаража шадаха байна.

⁂

Баха уһа уужа шададагтүй. Зүгөөр тэдэнэр арһаараа уһа татажа, бэедээ шэнгээдэг.

(«Сельская жизнь» газетэһээ).

Москвагай конструкторнууд үрөмдэлгын бишыхан станок ухаалан зохёогоо. Энэ станок геологуудта ехэ туһатай. Шэгнүүрэйнь оройдоол 14 килограмм болодог дээрэһэнь, тэрэниие сүүмхэ соо хээд үргэлөөд ябахада болохо байна. Энэ станогоор 12 минутын турша соо 7 метр хүрэтэр гүнзэгы скважина малтажа, шулуунай болон уһанай дээжэнүүдые абажа шалгаха арга олгоно.

(«Советский Союз» гэжэ журналһаа).

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр һулагүй үүлэтэй аад, саһан орохогүй. Баруун хойноһоо һалхин һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 28—30, үдэрынь 18—20 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Январиин 30—31-нэй үдэрнүүдтэ республика доторнай һулагүй үүлэтэй байха, саһан орохогүй. Һалхин һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 30—35, үдэртөө 12—17 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

Уласхоорондын шэнжэлэ...

Январь һара хадаа президентнүүдэй конгресстээ бэшэг эльгээдэг һара юм. Энээгээр Америкын конгресс хүдэлмэрээ эхилдэг зантай. «Ороной байдал тухай», бюджет тухай, США-гай экономическа байдал тухай конгресстээ эльгээһэн бэшэгүүд соогоо президент Кеннеди өөрынгөө правительствын ажал ябуулга тухай зарим тэды дүн гаргаа, саашанхи зорилгонуудаа бага зэргэ хараалһан байна. Тиихэдээ президент байдалнай һайн байна гэһэн хэбэртэйгээр бэшэнэ. Тиибэшье бодото ажабайдалые далдалха аргагүй.

Жэшээлхэдэ, Вашингтоной өөһэдынгөө ханинартай харилсаан тушаа асуудалые абаад үзэебди. Эдэ «ханинарай» хоорондохи арсалдаанууд улам бүри шангадажа байна. Президентын гоё гоёор хэлэһэн үгые буруушааһан «Нью-Йорк таймс» газетын шэнжэлэгшэ Сульцбергер иигэжэ бэшэнэ: «Атлантиин далайн хоёр эрьедэхи оронуудай хоорондохи хододоо гаража байдаг арсалдаан, бэе бэедээ дурагүйтэлгэ үргэлжэлһөөр. Сульцбергерэй зөөлэхэнөөр хэлэһэн «арсалдаан» гээшэнь үнэндөө империалис гүрэнүүдэй бүлэг монополистнуудай өөһэд өөһэдынгөө аша туһые хараһан зүрилдөөн болоно. Арсалдаануудые болюулха зорилготой хараа Вашингтондо зохёогдоһон бодолнуудые энэ эзэрхэг түримхэй бүлэглэлдэ хабаадагшад бултадаа нэгэн дуугаар һайшаанагүй. Франциин президент де Голлиин «буһалгаан», Франциин болон Баруун Германиин дипломадуудай орёо хэлсээнүүд, президент Кеннедиин Европо ерэхээ түхеэржэ байлга болон бусад юумэнүүд энээн тухай гэршэлнэ.

США-гай президент парламентда эльгээһэн түрүүшынгээ бэшэг соо «Америкэдэ 22 һарын турша соо ороной экономико һайжаржа байна» гэжэ хэлэгдэһэн байгаа юм. Тиибэшье президентын дэргэдэхи экономическа элидхэлээр баталагдаһан ороной экономическа байдал тухай бэшэгынь нилээд номгорһон, намдуу болоһон байгаа. Энэ бэшэг соонь үйлэдбэриин бүтээсын ургалта урда жэлнүүдэйхидээ орходоо доогуур байгаа. Үйлэдбэриин предприятинууд бүхы хүсөөрөө хүдэлнэгүй, һүүлшын табан жэлэй турша соо хүдэлмэригүйшүүлэй тоо хороногүй. «Һүүлшын жэлнүүдэй үедэ бүхы хүдэлмэришэдтэ ажал олгохо гэһэн оролдолго урагшагүй байһан зандаа» гэжэ президентын дэргэдэхи экономическа совет тобшолол гаргана.

Һүүлшын жэлнүүдтэ США-гай экономикые шэнжэлжэ байһан Швециин экономист Мюрдаль гэгшэ: «Америкын экономико энэ янзаараа саашадаа хүгжэхэ болоо һаа, США-гай уласхоорондын байдал Советскэ Союзайхиһаа байтагай, Баруун оронуудай байдалһаа һула болохо байна» гэжэ мэнэ һаяшаг Нью-Йоркдо хэлэһэн байна. Америкын экономикые түргэн хүгжөөхэ аргануудые үнинэй бэдэржэ байдаг энээн тушаа элдэб найдуулганууд болон гоё гоё үгэнүүд дэлгэрһээр үнинэй юм. Хоёр жэлэй саада тээ һунгалтын урда тээ демократическа партиин США-гай экономико жэл соогоо табан процентээр ургажа байха гэһэн найдуулга тухай дурадхана.

Урдуур байһан президентнүүдэй жэшээгээр мүнөөнэй президент буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрхэ аргаар экономикоёо шамдуулха һанаатай. Сэрэгэй захилнуудһаа илангаяа ехэ олзо олодог. Сэрэгэй-промышленна монополинууд иигэжэ хэлэхые баадхаһан байна ха юм. Теэд энэньшье ороной экономикые һайжаруулжа шадаагүй.

Мэнэ һая конгрессэй үзэмжэдэ президентын табиһан шэнэ бюджедэй проект хоёр шэнжээрээ илгарна. Нэгэдэхеэр, амгалан үе сагай сэрэгэй гаргашада аяар 56 миллиард доллар хараалһан байна. 1960 онойхидоо орходоо энэнь арба миллионоор ехэ болоно. Хоёрдохёор, түрүүшын ээлжээндэ капиталистнуудһаа — корпорацинуудһаа болон олзо ехэтэй хүнүүдһээ налог абалгые бага болгоод, олзо багатай хүнүүдһээ бишыханаар налогой хороолто хэхэ гэһэн проект табигданхай. «Шэнэ» программа зохёогшодой һанамжаар сэрэгэй хэрэгсэлдэ мүнгэ ехээр һомололго болон налог бага бололго Америкын экономикые һайжаруулха зорилготой ха. Энэ хараа бодолые эгээ түрүүшээр Рокфеллер гэдэг обогтой аха дүүнэр энээниие гаргаһан байгаа юм. Тэдэнэр хадаа сэрэгэй гаргашые жэл бүри ехэ болгоод, налог бага болгохо гэһэн эрилтэ табидаг.

Монополистнуудһаа бэшэн энэ программые һайшаагаагүй байһаар. Томо томо монополистнуудай зохёоһон энэ программа байдалые һайжаруулжа шадаха гэжэ буржуазинаршье этигэнэгүй.

«Президент Кеннеди тушаал эзэлһэн хоёр жэл соогоо сэрэгэй гаргашые ехэ болгохо оролдолго гаргаһаараа илгараа. Гэгээрэлдэ, медицинскэ туһалбарида болон бусад юумэнүүдтэ гаргашалга хэхээр хараалхаб гэһэн аад, конгресстэхи мүнгэнэй һахюулнуудые дабаха талаар юушье хэжэ шадаагүй. Бүхы юумэн дээрэһээ харaa...
байдал сааша...
жэлхөөр.

Фермернүүд...
дай) байдал е...
Президент үн...
конгресстэ з...
соогоо энэ асуу...
жэ шадахагүй...
бэшэһэн юм. Т...
зо багаар олодо...
дээ, «Яагаашье...
ной үгырэлгэдэ...
да туһалха ар...
президент хэлэ...
гэһэнэй хойшо...
байдал заашье...

«Америкын х...
үгырэлгэ урда...
байһан зандаа»...
ряалангай мин...
эхеэр мэдүүлһэ...
бэшье шэнэ ...
дай байдал һа...
гэшье найдаба...
лээгүй. «Таряа...
мүнөөнэйхиһөө...
хагүйе оролдо...

Президентын...
экономическа ...
юрын америка...
юумэ хүлеэһэн...
жэ мэдүүлнэ. К...
лөөтэ бүлэг хү...
сэрэгэй гаргаш...
гүйгөөр гүрэнэ...
шануудые бага...
эрилтэ табиж...
США-гай худа...
най палата мэ...
эрилтэ табиһа...
лэгшэдэй пала...
комиссиин т...
Миллс гэгшэ н...
да үгэ хэлэхэ...
мэдүүлбэ: «Ма...
жэ тоолоһон...
нуудһаа арсах...
байнабди». Ти...
роо, хүн зоной...
дэхэ олон то...
дай бага боло...
һаниинь эли б...

Хараалагдаһ...
болгохо гэһэн...
экономическа ...
һэргээжэ шада...
кын капитализ...
дэ байдалһаа ...
хагүй. Энээн т...
үльгэр түүхэд...
тоодо буржу...
этигэхэеэ боли...

Редакт...
М. ...

Һайн һанаатай үбг...

Мэнэ һая Дэбиин гол үгсэжэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой 1-дэхи бригадын малшадай байдаг газарта албан хэрэгээр ошожо ябабаб. Модоной захаар хэдэн олон тобир тарган һарлагууд тунга хагданда умбан бэлшэжэ ябабад. Тээ саанань халюун мори унаһан бууралтажа ябаһан һахалтай, бараан шарайтай, хурса нюдэтэй хүнгэн сарюун зандаа үбгэн дорюун шанга хоолойгоор малнуудтаа абяа үгэжэ ябаба. Энэ үбгэмнай хэн гээшэб гэжэ һураха болоо һаа, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн пенсионер Жанчип Намсараевич Жалсанов гээшэ. Тэрэ өөрынгөө хүрьгэн Ошорто... шэнэ тугаллаха... дые даажа аба... шээридэ харуу...

—Би мүнөө 7... сидэ гаранхай х... һууха аргагүйб, ... руул һайхан ба... хэрэгтэ өөрынг... лалсаха аргатай... тайб,— гэжэ Ж... вич үнэн зүр... Зүб даа, үбгэнэ... һайн һайхан а... рнэй аша гуш... жэшээ болоЖо ү...

Ахын аймаг. ...

170 МЯНГАН ...

Николай Павлов нилээдгүй дүй дүршэлтэй жолоошон. Бэшүүрэй совхозой эмхидхэгдэһэнһээ хойшо, тусхай машинаар капитальна заһабаригүйгөөр 170 мянга модо ябаад байнхай.

Хүдэлмэриин халуун хаһа соо Харлан холо гэнгүй хэды эрьесэ хэжэ, бензин—... гаряагүй хангада...

Гансахан һүү... 48026 километр... али 79075 тонно... байна.

Зураг дээрэ: ...

Манай адрес, телефо...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ле... ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. ре... ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизн... —24-74, сельского хозяйства, советского строите... ры—47-59, промышленности, транспорта, инфо... литературы и искусства—34-05, писем и рабсе... отдел переводов и корректорская—35-95, бухг... Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерс... Бурятской АССР.

Н00336.